

NO TOT ÉS GUERRA

**Metàfores Conceptuals alternatives a la GUERRA per parlar de la
pandèmia de la COVID-19**

Montserrat Constantí Roca

**Treball Final de Grau de Llengua i literatura catalanes
Universitat Oberta de Catalunya
Gener de 2023**

Tutor: Roger Pérez Brufau

AGRAÏMENTS:

Voldria agrair especialment a la meua família tota la paciència durant tot aquest període que ha significat arribar al final del grau. Sense el seu suport i empenta no hauria pogut seguir. Durant tots aquests anys hi ha hagut molts daltabaixos i ens n'hem sortit malgrat tot. També voldria fer menció especial al meu tutor del treball de fi de grau, Roger Pérez, que m'ha motivat i m'ha orientat amb entusiasme i dedicació. Voldria donar-li les gràcies pels consells que m'ha donat i que m'han ajudat a tirar endavant aquest treball. Per acabar, voldria fer un agraïment en general a tot el professorat i col·laboradors de la UOC per la seva dedicació i assertivitat i, per descomptat, a tots els companys i companyes que hem compartit nervis, emocions i il·lusions.

RESUM

En aquest treball analitzarem l'ús de les Metàfores Conceptuals sorgides durant la pandèmia de la COVID-19 des de la perspectiva de la Lingüística Cognitiva. Veurem com les metàfores no són només un recurs literari, sinó que es fan servir habitualment i formen part de la nostra vida quotidiana. Durant la pandèmia han sorgit una gran diversitat de metàfores i la més utilitzada és la que està relacionada amb la guerra (LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA). Veurem, efectivament, com aquesta metàfora ha creat controvèrsia, ja que pot tenir un efecte negatiu en la cognició humana.

Tanmateix, la metàfora GUERRA no és l'única que ha sorgit per parlar de tot el que ens ha afectat durant la pandèmia i el confinament, sinó que n'hi ha moltes més, de dominis diversos, que exposarem en aquest treball. Ens preguntarem quines poden ser les metàfores alternatives i si poden ser més positives o poden tenir un efecte més impactant en la societat. A partir dels treballs de Lakoff i Johnson, analitzarem les metàfores sorgides durant aquest període de la nostra història més propera. Així mateix, veurem una gran varietat de metàfores que s'han fet servir a fi de conscienciar la humanitat i valorarem els seus diversos àmbits d'ús.

Paraules clau: COVID-19, GUERRA, Lakoff i Johnson, Lingüística Cognitiva, Metàfora Conceptual, Pandèmia.

ABSTRACT

In this work, we will analyse the use of Conceptual Metaphors that have emerged during the COVID-19 pandemic from the perspective of Cognitive Linguistics. We will see how metaphors are not only a literary resource, but are commonly used and are part of our daily live. A great diversity of metaphors has emerged during the pandemic, and the most used is the one related to war (THE PANDEMIC IS A WAR). We will see, indeed, how this metaphor has created controversy because it can have a negative effect on human cognition.

However, the metaphor WAR is not the only one that has emerged to talk about something that affected us during the pandemic and confinement, but also there are many more from different domains that we will expose in this work. We will ask ourselves what alternative metaphors can be and whether they can be more positive or can have a more impactful effect on society. We will analyse the metaphors that emerged during this period of our closest history based on the Lakoff and Johnson's work. Likewise, we will see a wide variety of metaphors that have been used to raise awareness among humanity, and we will value their several areas of use.

Keywords: COVID-19, WAR, Lakoff and Johnson, Cognitive Linguistics, Conceptual Metaphor, Pandemic.

ÍNDEX

Introducció.....	6
1. Les metàfores conceptuals	9
1.1. Definició de la MC, origen i tipologies	9
1.2. Utilitat i necessitat de la MC. El paper de l'emoció.....	13
1.3. Poden ser usades per condicionar la nostra manera d'entendre realitats del món?...	15
2. Les metàfores durant la pandèmia	17
2.1. Metàfores més freqüents durant la pandèmia	17
2.2. LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA com a MC més utilitzada.....	18
3. Metàfores alternatives a la GUERRA	22
3.1. Recopilació d'alternatives	25
3.1.1. Són universals?	28
3.1.2. Són positives?	31
3.1.3. La intenció de qui les fa servir és la mateixa?	32
3.2. Àmbits en què s'han usat	33
3.2.1. Política	34
3.2.2. Sanitat	35
3.2.3. Mitjans de comunicació.....	36
Conclusions	40
Bibliografia.....	43
ANNEXOS	47

Introducció

Aquest treball se centra en les Metàfores Conceptuals (a partir d'ara MC) sorgides durant la pandèmia del 2019. Una de les metàfores més usades i que va crear certa controvèrsia va ser la de LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA. Molts conceptes del domini bèl·lic es feien servir per expressar el que es volia donar a entendre a fi de conscienciar la població de la perillositat del virus de la COVID-19. Expressions com “lluitarem”, “farem front a l'enemic”, “Toc de queda”..., totes elles per desgràcia ben conegudes per tots avui en dia, formen part del conjunt de conceptes d'aquest domini.

La premissa principal d'aquest treball és exposar les metàfores alternatives a la GUERRA que van sorgir durant la pandèmia que poden ser molt més efectives i potser més positives. Per això la pregunta principal que ens fem és: quines són les metàfores alternatives a la GUERRA per parlar de la pandèmia de la COVID-19? Per respondre aquesta pregunta es valora tot un corpus de notícies relacionades amb la pandèmia on apareixen una gran quantitat de metàfores, tant del domini bèl·lic com d'altres dominis. La hipòtesi de la qual partim és que hi ha diverses MC alternatives que poden ser més positives i que poden impactar en la cognició humana d'una manera diferent de com ho fa la de la GUERRA. Per exemple, la metàfora de la METEOROLOGIA, “tornarà a sortir el sol” dona esperança, la visió dels esdeveniments futurs és motivadora i no crea la mateixa angoixa, tot i que també reconeix la negativitat del present com a fosc.

La Metàfora Conceptual és per excel·lència la branca més estudiada de la Lingüística Cognitiva. En aquest treball ens centrarem en els autors més representatius, que són, sens dubte, George Lakoff i Mark Johnson, que van ser els primers a afirmar que hom fa servir les metàfores en la vida quotidiana en el seu llibre *Metaphors we live by* (1980). En el seu treball exposen que les metàfores no són només un recurs retòric, sinó que formen part del nostre pensament i de la nostra experiència. Altres teòrics han aprofundit en la teoria de Lakoff i Johnson i han destacat les seves idees relatives a la concepció de la MC en la Lingüística Cognitiva. Destaquen, en primer lloc, Croft i Cruse (2004) en el seu treball *Lingüística Cognitiva*. Un altre treball destacable és Fauconnier, G., & Turner, M. 2002. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. Aquests autors ens introdueixen en els processos mentals derivats de les barreges de conceptes de dominis diferents per comunicar-nos en la vida quotidiana. Veurem que les metàfores poden sorgir

de diverses fonts o dominis, per exemple en el treball de Zoltan Kövecses (2010) *Metaphor: A practical introduction*.

Per valorar l'impacte de la metàfora GUERRA durant la pandèmia de la COVID-19 comptem amb diversos treballs d'autors com Andreas Musolff (2022), que en el llibre *Pandemic and Crisis Discourse: Communicating COVID-19 and Public Health Strategy* inclou el capítol titulat “‘War against COVID-19’: Is the PANDEMIC AS WAR metaphor helpful or hurtful? Pandemic and Crisis Discourse. Communicating COVID-19 and Public Health Strategy” en el qual exposa que l'ús de la metàfora GUERRA per parlar de la pandèmia ha creat certa controvèrsia i ha estat criticada en diversos articles de difusió pel fet de no ser una manera empàtica de parlar entre pacient i metge o en el discurs polític. En un altre article del mateix autor “‘World-beating’ Pandemic Responses: Ironical, Sarcastic, and Satirical Use of War and Competition Metaphors in the Context of COVID-19 Pandemic” (2022) es critica l'ús de la metàfora GUERRA que es fa servir sovint en el discurs polític i se centra en els casos d'inversió de les metàfores, algunes dissociacions com ara la ironia, el sarcasme i la sàtira. Disposem, també, de l'article de Cortez, Aixa *et al.* (2021). “La COVID-19 y la metáfora bélica: un análisis cognitivo en los diarios digitales y las redes sociales”, en el qual apareixen els conceptes relacionats amb la guerra EL VIRUS ÉS UN ENEMIC o ELS CIUTADANS SÓN SOLDATS. Assenyalen que la por fa parlar amb termes bèl·lics perquè és un concepte que s'acosta a la nostra experiència humana. Un altre treball interessant és d'Elisabet El Refaie (2019), *Visual metaphor and embodiment in graphic illness narratives*, que tracta de les malalties, concretament del Parkinson, però amb un enfocament visual. La clau està en el fet que les persones utilitzen les metàfores relacionades amb el seu cos, que va canviant amb el temps i per aquest fet no és estable, sinó que pot anar variant. M. J. Cuenca (2021), en el seu article “La ‘guerra’ contra la COVID-19 i altres estratègies discursives per a conceptualitzar la pandèmia” ens presenta les estratègies discursives més significatives que han aparegut en els mitjans de comunicació, que fan servir metàfores, símils i eufemismes, que constitueixen poderosos mecanismes de comprensió, expressió i fins i tot manipulació.

Vist això, l'objectiu principal d'aquest treball és demostrar que hi ha metàfores alternatives a la GUERRA. Veurem com aquestes metàfores poden influir més positivament en les nostres emocions i ens fan veure la realitat del món d'una manera diferent. Així mateix, altres objectius proposats són donar resposta a la pregunta si la metàfora pot tenir

alguna intenció o pot ser inconscient i valorar si les metàfores influeixen en les ideologies i quines són les més usades segons qui les diu, per això ens fixarem en les metàfores en el discurs dels polítics, en la sanitat o els mitjans de comunicació. Valorarem, també, si en altres països es fan servir les mateixes metàfores i si tenen la mateixa transcendència o s'assimilen de manera diferent.

Quant a l'estructura del treball, en la primera part exposarem què s'entén en la Lingüística Cognitiva per Metàfora Conceptual. Seguidament, en el segon apartat, veurem la implicació de la metàfora GUERRA i n'exposarem els contextos, intencions i conseqüències. En la part més important, la tercera, exposarem les diverses metàfores alternatives i valorarem els diversos àmbits d'ús. Així també, observarem si poden ser universals. Per al nostre treball hem analitzat un extens corpus de metàfores sorgides en els mitjans de comunicació que hem inclòs en l'apartat dels annexos. Veureu que en l'annex I (cf. pàgina 47) es contemplen diversos tipus de MC classificades segons els camps d'experiència o dominis. També s'han inclòs metàfores visuals en l'annex II (cf. pàgina 69). Veurem que hi ha MC que han servit per expressar les idees que es volen donar a entendre de manera suggestiva i de vegades intensa i agosarada. Certament, les metàfores poden ser persuasives a fi d'aconseguir una finalitat, per això apareixen tan sovint en els articles divulgatius i en el discurs polític.

1. Les metàfores conceptuais

Quan parlem, sovint ens costa trobar paraules per expressar allò que volem dir. Segurament tots fem servir les metàfores per expressar-nos d'una manera conscient i moltes vegades inconscientment. Això succeeix perquè les tenim interioritzades i les fem servir en el nostre dia a dia sense adonar-nos-en. El llenguatge literal és tan complicat a vegades que no sabem com explicar-nos, ens resulta difícil exposar amb paraules precises el que volem donar a entendre. Segurament hi són, però els nostres interlocutors segurament ens entendran millor si fem ús de la metàfora. Per la majoria, la metàfora és un recurs estilístic que apareix només en la literatura o en l'art. Tanmateix, les MC formen part del llenguatge i la forma com ens comuniquem i pensem. Ens ajuden a veure el món d'una manera determinada i ens ajuden a estructurar i comprendre millor el que ens envolta. Lakoff i Johnson (2003: 4) sostenen que les metàfores formen part de la nostra vida quotidiana, no només en el llenguatge, sinó també en el nostre pensament i en els nostres actes. El nostre sistema conceptual ordinari és fonamentalment metafòric.

1.1. Definició de la MC, origen i tipologies

La metàfora conceptual és un fenomen de cognició humana que se centra en una àrea semàntica o domini per representar conceptes d'una altra àrea o domini. És a dir, fem servir conceptes propers a la nostra experiència física per estructurar altres conceptes de camps més abstractes (Ibarretxe-Antuñano; Valenzuela, *et.al*, 2016: 97). Seguint Lakoff i Johnson (1980) les metàfores del domini origen serveixen per interpretar conceptes del domini destí. Vegem alguns exemples:

DOMINI ORIGEN	DOMINI DESTÍ
LA GUERRA	LA MALALTIA
VIATGE	LA VIDA
ELS EDIFICIS	LES TEORIES

Taula 1. Metàfores principals

En la primera metàfora conceptual LA GUERRA, hom fa servir els conceptes relacionats amb la guerra per tractar temes de la malaltia, per exemple "Lluita per combatre la Sida".

Com es pot constatar “lluita” i “combatre” són expressions del camp semàntic de la guerra. En la segona metàfora VIATGE, se sol utilitzar per parlar de conceptes de la vida "Aquella parella han fet un llarg trajecte junts, fa anys que estan casats". En aquest cas, el trajecte que han fet no és literal, sinó que es refereix als anys que han transcorregut des que són casats. En el tercer exemple, el concepte origen són els EDIFICIS que serveixen per expressar idees sobre teories, per exemple “Aquesta teoria està poc fonamentada”. Sabem que una casa ha de tenir uns bons fonaments si s’ha de sostenir al llarg dels anys, així els arguments o les idees també han de tenir una bona base per a poder demostrar allò que es vol demostrar.

Les metàfores ens ajuden a entendre conceptes relacionats entre dos dominis, però exactament què ens ajuda a entendre la metàfora? Quina relació hi pot haver entre els conceptes dels distints dominis? Hi ha correspondències entre els dos conceptes, en els quals poden haver-hi elements constituïts en el domini origen que es corresponen amb els del domini destí, aquestes correspondències són denominades *mappings*. És una projecció d'un camp semàntic a un altre (Kövecses; Benczes 2010). Com hem vist a la taula 1, les MC serveixen per estructurar el nostre pensament amb els conceptes d'àrees diferents. Cal distingir les expressions metafòriques de la Metàfora Conceptual. Per exemple, hi ha diverses expressions que estan relacionades amb la metàfora LA VIDA ÉS UN VIATGE:

- a) Han fet un llarg *trajecte* junts.
- b) *Va* per la vida sense preocupar-se de res.

Com podem veure en aquests exemples, les dues expressions estan relacionades amb la mateixa MC. Les idees del viatge (domini origen) es projecten en els conceptes de la vida (domini destí). Aquestes projeccions poden ser de dos tipus: correspondències ontològiques o correspondències epistèmiques. En les ontològiques es vinculen subestructures entre els dominis origen i destí. Hi ha una analogia de les parts més rellevants de cada domini. Com hem vist en els exemples anteriors, es fan servir conceptes d'un domini (els viatges) per parlar d'arguments o d'idees d'un altre camp (la vida). Pel que fa a les correspondències epistèmiques no connecten subestructures entre els dos dominis, sinó que representen el coneixement que s'agafa del domini origen cap al domini destí. És a dir, són aspectes de coneixement comuns entre els dos dominis que es poden relacionar entre ells (Cuenca i Hilferty 1999: 102). Així el viatge es correspon al temps (trajecte transcorregut), per exemple.

Lakoff i Johnson (1980) distingeixen les MC en tres tipologies: metàfores ontològiques; metàfores estructurals i metàfores orientacionals. Aquestes metàfores provenen d'experiències culturals, físiques o sensorials relacionades amb el nostre entorn i el contacte amb altres persones i poden estar relacionades amb diversos camps d'experiència com la política, l'esport, la natura, etc. Les **metàfores ontològiques** es basen en la nostra experiència amb objectes físics (especialment el nostre cos) amb les quals es dona definició a aspectes més abstractes com esdeveniments, activitats, emocions, idees, etc. com a entitats i substàncies. Vegem alguns exemples que ens exposen Lakoff i Johnson (2003: 27):

LA INFLACIÓ ÉS UNA ENTITAT

La inflació està abaixant el nostre nivell de vida.

LA MENT ÉS UNA MÀQUINA

El meu cervell no funciona avui.

Com veiem en el primer exemple, es considera la inflació com una entitat amb capacitat per fer coses que afecten la nostra vida. En el segon cas, el nostre pensament fa les mateixes funcions que una màquina que es pot espatllar i deixar de funcionar. De la mateixa manera, les **metàfores orientacionals** es basen en la nostra experiència espacial: a dalt-a baix; dins-fora; davant-darrera; etc. Aquestes metàfores no són arbitràries, tenen un fonament físic i cultural i poden variar d'una cultura o altra (Lakoff i Johnson, 2003: 15).

FELIÇ ÉS A DALT; TRIST ÉS A BAIX

Això m'ha aixecat l'ànima; vaig caure en una depressió.

En aquests exemples, Lakoff i Johnson ens expliquen que el fet de tenir una posició inclinada del cos indica la tristesa o depressió, en canvi, una posició recta reflecteix un estat emocional positiu. Aquestes són les bases en què es fonamenten aquestes metàfores que ens ajuden a entendre segons l'orientació i la perspectiva que tenim en la nostra ment sobre els conceptes i abstraccions diverses. Així mateix, les **metàfores estructurals** es basen en aquests conceptes físics, però són més precises i ens ajuden a entendre el món que ens envolta d'una manera més clara i estructurada, ja que adopten conceptes clarament estructurats d'un camp d'experiència concrets per explicar conceptes d'altres camps més abstractes. L'exemple més destacat que indiquen Lakoff i Johnson és el d'UNA DISCUSSIÓ RACIONAL ÉS UNA

GUERRA. Hi ha conceptes relacionats amb la guerra que es fan servir per descriure aspectes diversos sobre l'argumentació entre persones que pot suposar un estira-i-arronsa, fet que segons l'experiència que tenim interioritzada ens fa pensar en les batalles d'una guerra. La lluita per defensar el posicionament de cadascú suposa tot un repte individual que cal defensar amb les paraules precises, en aquest cas, no podem dir que siguin precises perquè quan es discuteix no es pensa en la precisió de les paraules, sinó que surten de dins, del nostre sistema cognitiu i de les nostres idees que ens ajuden a trobar les paraules adients que serveixen per defensar el que volem dir. Per exemple, poden sorgir expressions com “Les teves paraules m’han *fet mal*” o “Ha *contraatacat defensant* la seva teoria”. En les discussions, igual que en les batalles de les guerres, hom té intenció de guanyar i per això fa servir les *armes* possibles per aconseguir el seu propòsit. Tot i això, referent a aquests tres tipus de metàfores, els autors en l'*afterwork* de l'edició del 2003 aclareixen que potser es van equivocar en considerar aquestes tipologies, ja que consideren que és artificial perquè totes les metàfores són estructurals (posen en correspondència estructures amb estructures), totes són ontològiques (creen entitats del domini destí) i moltes poden ser orientacionals (pel fet que posen en correspondència esquemes-imatges orientacionals). Posen de manifest que la metàfora primària pot ser molt significativa, ja que en els seus estudis no l’havien tingut en compte i certament és força rellevant perquè per arribar a formar-se una MC hi ha d’haver un principi, una base on s’origina. Així doncs, la metàfora de LES DISCUSSIONS SÓN LA GUERRA, l’origen segurament rau quan un nen en la seva infància interpreta que amb les paraules es lluita, aleshores la metàfora primària és LES DISCUSSIONS SÓN LA LLUITA (L&J, 2003: 266).

L’origen de les metàfores no és arbitrari, sinó que resideix en la nostra experiència cognitiva (lligada principalment al nostre cos) i el concepte que tenim del món. Com assenyalen Lakoff i Johnson sorgeixen directament de les nostres percepcions, a dalt-a baix, dins-fora, etc. Moltes metàfores són comunes en diversos idiomes, precisament per l’experiència viscuda que s’assimila en algunes cultures, per exemple la metàfora CALOR es fa servir per estructurar el camp de l’afecte en molts idiomes. L’origen probablement resideix en la nostra infància quan el nadó sent l’escalfor del cos de la mare, per això s’interpreta que l’afecte és calor, així considerem una persona càlida a una persona que és amorosa o afectuosa. En canvi, una persona freda pot ser una persona amb poc afecte i de

pocs sentiments (Ibarretxe-Antuñano; Valenzuela; *et al.*, 2016: 99). Un altre possible origen pot ser la similitud entre conceptes. Com assenyala Kövecses (2010: 77) en la nostra ment resideixen infinitat de conceptes concrets i abstractes. Sovint s'adopta un concepte concret per descriure un d'abstracte, però no tots els conceptes són vàlids, hi ha unes característiques concretes que fan que cada situació tingui alguna cosa específica en comú, similar, per relacionar els dos dominis. Les similituds no resideixen només en l'expressió lingüística, sinó també en el significat. A tall d'exemple, podem pensar en la metàfora PEU, trobarem expressions com "al *peu* de la muntanya" o "el *peu* de l'edifici". En els dos casos el *peu* es refereix a la base i on se sosté la imatge idealitzada, com en el cas de l'home que se sosté en els peus. En aquest cas la similitud és en la finalitat, els *peus* serveixen per sostenir alguna cosa.

1.2. Utilitat i necessitat de la MC. El paper de l'emoció

Com ja hem dit, les metàfores les fem servir en moltes ocasions quan no trobem les paraules precises per a dir allò que volem dir. El que no tenim en compte és que fem servir les metàfores en el nostre dia a dia sense adonar-nos-en. La nostra vida quotidiana està plena de metàfores, no només lingüístiques, sinó que les trobem també en les arts escèniques, en les arts plàstiques i en la gestualitat. L'ús de les metàfores ens ajuden en el nostre dia a dia per interpretar el món que ens envolta i per explicar situacions concretes i abstractes, definir-les amb paraules que ajuden a fer-nos una idea dels conceptes. Segurament, la nostra vida seria un caos si no poguéssim fer ús de les metàfores. Com diríem per exemple "estic a punt d'explotar", "em bull la sang" o "no me la puc treure del cap"? És clar que hi ha paraules més precises, però segur que les metàfores són més efectives perquè segons la percepció que tenim dels conceptes que ens envolten, segons el nostre entorn social ens ajuden a interpretar millor les coses. És a dir, les metàfores poden resultar més impactants que les paraules literals, per exemple l'expressió "estic a punt d'explotar", com diríem que el nostre estat d'angoixa és extrem i que ja no ho podem suportar amb paraules de manera literal? Certament, aquesta expressió és força comuna en la nostra societat i ens ajuda a entendre clarament la situació de la persona que l'està vivint. Kövecses (2010) posa de manifest que aquest tipus de metàfores poden ser universals i que ocorren en altres cultures, el fet de considerar que el nostre cos és un contenidor amb fluids (la sang), ens porta a la MC segons la qual LA IRA ÉS UN FLUID CALENT EN UN CONTENIDOR. En anglès sorgeixen

expressions com “You make my blood boil”, la qual cosa significa que aquella persona el fa enfadar, en català com hem vist té el mateix significat “em fas bullir la sang”. Quan la pressió de la sang augmenta i circula més fluida del compte es considera que la persona pot explotar, aleshores esdevenen expressions com “ha explotat de ràbia” en anglès “he exploded”. Aquests tipus de MC poden aparèixer en anglès, xinès, japonès, hongarès o polonès. Hi ha altres metàfores relacionades amb el contenidor i els fluids com pot ser LA FELICITAT ÉS UN FLUID EN UN CONTENIDOR, en hongarès “T.lcsordult a sz.ve a boldogs.gt.l.” (el seu cor es va desbordar de felicitat).

En la literatura s’ha fet servir la metàfora com a recurs retòric pel fet que transmet sentiments i emocions d’una manera més suggestiva i significativa. Les paraules viatgen al fons del nostre inconscient i ens fan sentir i viure experiències que ens relaten els autors. Però, ja hem vist que les metàfores no són només un recurs retòric. Les nostres emocions poden veure’s alterades segons les metàfores que sentim o diem. Clarament, hi ha situacions en les quals les paraules ens poden ajudar anímicament i ens poden fer veure les coses de manera diferent segons com siguin dites. Lakoff (2007) ens assenyala que hom crea quadres mentals dels conceptes que ens ajuden a estructurar les idees. Quan designem una paraula per definir alguna cosa, implica relacionar tot un seguit de conceptes afins amb aquella paraula. Ens proposa imaginar un elefant, si pensem en l’elefant, evoquem tot el que està relacionat amb aquest animal, que és gros, que té una trompa, les orelles grans, etc. També assenyala que si neguem alguna cosa, només pel fet de negar-la ja fem que hom pensi en aquella cosa. És dins del marc mental que engloba tot el que hi està relacionat. Per això, la metàfora ha de ser usada amb molta cura en l'àmbit polític per bé que si no s'utilitza de la manera adequada, pot resultar contradictòria i crear inferències no desitjades. La intencionalitat a darrere pot manipular i forçar interpretacions.

Les metàfores formen part del nostre inconscient, sorgeixen de manera espontània i ens poden afectar anímicament. Hi ha una clara relació de conceptes corporals que vinculem a aspectes relacionats amb la vida i els sentiments. Podem dir per exemple que “tenim el cor trencat” o que “alguna cosa ens ha costat un ull de la cara” i sembla que els nostres interlocutors entenen perfectament allò que volem dir. Així, moltes metàfores es fonamenten en la nostra experiència sensomotriu del món i amb la percepció que tenim del que ens envolta, per això moltes MC estan “corporitzades” (Ibarretxe-Antuñano; Valenzuela; *et al.*, 2016: 103). Fixem-nos que moltes metàfores apareixen de manera automàtica, espontània,

sense adonar-nos-en, tot i que moltes vegades són conscients, es diuen amb alguna finalitat concreta a fi de crear sensibilitat o conscienciar sobre un fet concret o per donar a entendre coses que amb altres paraules no s'entenen. Fan fàcil el que és difícil de comprendre. Com assenyala Tuson (2008:51) “les metàfores esdevenen ajuts indispensables perquè faciliten la comunicació i fan que tot de nocions confuses es transmutin en matèria propera i fàcil”.

1.3. Poden ser usades per condicionar la nostra manera d'entendre realitats del món?

La nostra percepció del món pot estar condicionada per les metàfores, és a dir, les metàfores ens ajuden a entendre el que ens envolta i aquest fet ens pot condicionar. De la mateixa manera, l'ús de la metàfora pot crear expectatives sobre els altres i la seva manera d'actuar. Només pel fet de dir una metàfora relacionada amb algú, ja emmarquem aquella persona amb unes característiques determinades i aquest fet pot crear certa pressió sobre aquesta persona que potser se sent condicionada per aquesta etiqueta que se li ha atorgat. Si diem d'una persona que és una “roca”, l'emmarquem dins les característiques d'aquest concepte, que és impertorbable, insensible o que no aconseguixes convèncer-la. Una altra metàfora que pot influenciar és amb l'etiqueta de l'“heroi”, EL METGE ÉS UN HEROI. Aquesta MC pot significar que la persona que la rep sempre ha de fer les coses bé perquè se li han donat unes aptituds que la poden condicionar en la seva manera d'actuar perquè si es trenca la visió que es té d'ella pot significar un canvi de conceptes i crear confusió i decepció. Per exemple, si parlem d'un metge que ha salvat una vida, diem d'ell que és un heroi “És un heroi, ha salvat la vida del meu fill”. Què passaria amb l'heroi si no hagués pogut salvar la vida d'aquella persona? Aquestes metàfores sorgeixen d'una manera espontània, sense cap intenció, però en algunes ocasions poden ser intencionades a fi d'obtenir una resposta o amb el propòsit d'aconseguir conscienciar o obtenir algun resultat o resposta. En el cas de la política sol ser freqüent escoltar metàfores que estan plenes d'intencionalitat. És evident que en aquests casos el que es vol és influenciar o crear pressió a la societat a fi que agafi consciència d'un fet determinat. Cárcamo (2018) considera aquestes metàfores deliberades¹, que a diferència de les MC tenen una clara intencionalitat. Queda palès que en aquestes

¹ Cárcamo (2018) fa una comparativa entre la teoria metàfora conceptual (TMC) i la teoria de la metàfora deliberada (TMD). Sosté que es poden establir relacions entre les dues teories i plantejar noves àrees d'investigació que tractin la metàfora i la seva relació amb el llenguatge, el pensament i la comunicació.

situacions les metàfores poden crear pressió a la societat i més sobre qui recauen. Com ja he esmentat, la persona al·ludida es pot sentir condicionada segons l'etiqueta que se li ha atorgat, fent-la sentir, segons el context, com a triomfadora o com a fracassada. No oblidem que les metàfores formen part del nostre llenguatge, les paraules poden fer-nos sentir bé, malament, optimistes, pessimistes, etc. Com diu Sigmund Freud, “les paraules tenen un poder màgic. Poden propiciar la major felicitat o la més profunda desesperança” (Montolio, 2020: 10). Les metàfores poden ser poderoses per a qui les fa servir amb una intencionalitat. Poden incitar accions en la humanitat. Hem sentit sovint com sorgeixen metàfores del tema bèl·lic, de la justícia, de l'equilibri, etc. Segons el tipus de metàfora que es fa servir en el discurs polític, hom les interpreta d'una manera determinada i poden fer sentir tranquil·litat, confusió, temor, entre altres sentiments. Per exemple, quan un polític fa servir expressions com “farem front a l'adversari” o “lluitarem i guanyarem” ens està demostrant que estem en un “camp de batalla” amb l'ús de la MC GUERRA, amb això el que es pretén és obtenir el suport de l'opinió pública. Però quan aquesta metàfora es fa servir en contextos determinats pot crear expectatives diferents, ja que no és el mateix parlar de qüestions polítiques com les eleccions, per exemple, o parlar de la sanitat en el cas d'una pandèmia.

2. Les metàfores durant la pandèmia

Durant la pandèmia de la COVID-19 van sorgir infinitat de metàfores per parlar del daltabaix que va afectar la humanitat. La majoria de les metàfores sorgeixen de manera espontània, però moltes tenen una clara intenció persuasiva per part dels mitjans de comunicació i dels polítics. Durant el període que va començar la pandèmia les metàfores més destacades eren les relacionades amb la guerra. Amb tot el que estava passant i la gran quantitat de gent que va morir per culpa d'aquest virus, no va ser la metàfora més encertada perquè encara va crear més temor. Els polítics i la sanitat pública parlaven de “lluita”, “guerra contra el virus”, “l'enemic”, “fer front al virus”. Eren expressions que ens feien sentir en “un camp de baralla imparable” on semblava que aquella adversitat no s'havia d'acabar mai. Tanmateix, aquesta no va ser l'única MC que es va donar en aquell context. N'hi va haver de diverses relacionades amb altres conceptes que transmetien sentiments i idees concretes relacionades amb la naturalesa, el mar, els animals o les plantes.

2.1. Metàfores més freqüents durant la pandèmia

Durant la pandèmia de la COVID-19 moltes MC eren fonamentades en experiències d'esperança i no pas de temor. Com ja he dit, la més utilitzada semblava ser la metàfora GUERRA, però n'hi ha diverses que van sorgir basades en experiències quotidianes com ara la metàfora de la NATURALESA amb l'expressió “Tornarà a sortir el sol”, n'hi ha d'altres com “el virus és un huracà” o “és un volcà en erupció” que en aquest cas crea temor i ens indica que ens hem d'arrecerar. Hi ha metàfores relacionades amb la terra i els fenòmens naturals com ara el MAR, d'on sorgeixen expressions com “La primera onada”, “anem a bon port” o “hem de remar junts”, també n'hi ha de relacionades amb les PLANTES, “Hi ha un nou brot”, “la nova soca”, “l'arrel de la nova variant” i, per descomptat, també de relacionades amb els ANIMALS “immunitat de ramat”. Metàfores comunes sorgides arran la COVID-19 són el reflex de nous termes que o s'havien usat poc o van sorgir nous. Vegem algunes expressions metafòriques: “Aplanar la corba”, “ARN missatger”, “Cadena de transmissió”, “Cas confirmat/sospitós”, “Confinament”, “Contacte estret”, “Corba de contagis”, “Dosi de record/reforç”, “Estat d'alarma”, “Fals negatiu/positiu”, “Grup bombolla /ampliada/de contingència/de risc”, “Infodèmia”, “Nova normalitat”, “Pacient

zero”, “Passaport immunitari”, “Pic de contagis”, “Quarantena”, “Rastrejador de contactes”, “Suport vital”, “Toc de queda”.

Una de les MC més freqüents, però, va ser la de LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA i també la més controvertida. Alguns governs estableixen el seu discurs basant-se en el tema bèl·lic, en aquest discurs fins i tot es podia intuir la sàtira, la ironia i el sarcasme. Solien ser discursos que a la fi sonaven exagerats i catastrofistes, cosa que no creava gaires bones expectatives a la societat. El que havia de ser una bona estratègia de persuasió es va convertir en un cas polèmic que va crear controvèrsia. Mussolf assenyala (2022: 77) que l'ús de la MC de la GUERRA –i en general basada en la lluita– és inevitable en casos d'urgència com la pandèmia de la COVID-19. És la manera eficaç de donar a entendre el perill que suposava entrar en contacte amb aquest virus. Els líders institucionals empraven el llenguatge bèl·licista per apel·lar a la unitat i la cooperació per lluitar contra el virus. Com assenyala Morales (2022: 164), “La narrativa per gestionar la pandèmia es basteix al voltant de la situació d'emergència, de crisi, com si fos una guerra i, ‘empeny les societats democràtiques envers l'autoritarisme’ (Bisiada, 2020).”

2.2. LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA com a MC més utilitzada

- El presidente insta a cumplir las medidas para contener los contagios: “Al igual que vencimos a la primera ola de la Covid, vamos a vencer a esta segunda ola”

Pedro Sánchez, durante su visita a la Unidad Militar de Vigilancia Epidemiológica en Madrid (Moncloa / EP)

Imatge 1. Foto del diari La Vanguardia del 4 de novembre de 2020

En la imatge 1 es pot veure Pedro Sánchez visitant la Unitat Militar de Vigilància Epidemiològica de Madrid. En el recull del diari apareixen expressions com “estratègia nacional”, “moral de victòria”, “tal com vam vèncer la primera onada ho farem amb la segona”. Veiem que totes aquestes expressions estan relacionades amb la MC LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA, que va ser la més usada, sobretot en la primera etapa quan tot va començar. Tot era temor i desesperança. Hom estava atemorit per tot el que passava i la informació que arribava dels mitjans de comunicació no era gens esperançadora. Segurament hi havia una clara intenció de conscienciar la població a fi que es prenguessin mesures per contenir l’expansió del virus que “avançava imparable” per això la gent s’havia de “confinar” per tal de resguardar-se de “l’atac del virus”. Aquestes expressions denoten certa desconfiança i temor, com “hem de fer front a l’enemic” on es considera els ciutadans com si fossin soldats que han de complir les ordres sense qüestionar-les, sembla una imposició dictatorial que s’ha de seguir i obeir.

Rueda de prensa de los responsables técnicos del Comité Técnico de Gestión del coronavirus

Imatge 2. Foto de la pàgina del PSOE del 16 de març de 2020

En les primeres manifestacions de la política espanyola referent a la pandèmia s’intuïa un clar missatge bèl·lic, amb aparició d’uniformats al costat dels tècnics del Comitè de Gestió del coronavirus. En veure el resultat negatiu que això suscitava, Sánchez va decidir treure els “uniformats” de les declaracions públiques de la pandèmia.

“**Los uniformados quedan fuera de las ruedas de prensa** de La Moncloa. El Gobierno ha decidido apartar a los altos cargos de la Guardia Civil, del Ejército y de la Policía Nacional de estas comparecencias públicas sobre la crisis del coronavirus tras varias polémicas sucedidas. La más grave fue la referida a la lucha de la Benemérita por «minimizar las críticas al Gobierno» que tuvo como protagonista al jefe del Estado Mayor de la Guardia Civil, el general **José Manuel Santiago.**”²

Efectivament, les imatges visuals poden ser un bon suport per a les expressions metafòriques, són elles mateixes una metàfora visual. El mateix que ens transmeten les paraules queda reflectit en les imatges. La sensació d’estar en un estat d’alarma com en una situació de guerra pot ser terrible per a algunes persones. Però, el fet és que el que es pretén és conscienciar a fi de prevenir. No hi ha metges o pacients que no utilitzin la metàfora GUERRA per parlar del que afecta els seus pacients, “el virus ha envaït”, “hem de lluitar contra el virus”, “les defenses de l’organisme”. Tot i això, també hi ha algunes expressions que poden connotar confiança i ser més positives com ara “resistirem” o “són herois” amb les quals es detecta cert optimisme i donen sensació de triomf. De fet, a les xarxes es va fer popular la cançó “Resistiré” del Duo Dinámico. Sembla que amb aquesta cançó es podia frenar el coronavirus. Hom sortia al balcó i entonava la cançó com si fos un himne nacional –de fet es va convertir en l’himne de la COVID-19–: “Resistiré, para seguir viviendo/ Soportaré los golpes y jamás me rendiré/ Y aunque los sueños se me rompan en pedazos/. Resistiré, resistiré”³. Com veiem, hom s’aferra a quelcom que li doni força per continuar endavant enfront de les adversitats. Aquesta cançó no deixa de tenir una connotació bèl·lica tal com els soldats que marxen en fila i canten la cançó del seu regiment.

Vegem en la taula 2 algunes projeccions de la MC LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA. Efectivament, hom fa servir conceptes característics que s’emmarquen en una situació bèl·lica i així dona força als seus arguments. Les projeccions que es creen són relacionades amb els soldats, les armes, el camp de batalla, etc.: En el nostre marc mental

² Gonzalez, F. (25 abril 2020). “Pedro Sánchez se carga a los uniformados de las ruedas de prensa tras el escándalo con el general de la Guardia Civil”. *okdiario.com* [en línia]. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: <https://okdiario.com/espana/sanchez-carga-uniformados-ruedas-prensa-escandalo-general-guardia-civil-5513204>.

³ Codi QR 1. Resistiré
2020 - Video Oficial

imaginem les persones com soldats que lluiten contra l'enemic (el virus), les armes són les barreres que posem per fer front al virus, per exemple amb la vacunació, l'ús de mascaretes i guants o granotes en el cas dels metges i infermeres dels hospitals, que alhora són tractats com a herois. També imaginem que el lloc on ens quedem confinats com una trinxera que sobretot s'hi ha de ser durant el toc de queda.

DOMINI ORIGEN	DOMINI DESTÍ
ARMES	VACUNES, GUANTS, MASCARETES...
CAMP DE BATALLA	L'HOSPITAL
ELS SOLDATS	ELS CIUTADANS
HEROIS	METGES, INFERMERES, INVESTIGADORS...
L'ENEMIC	EL VIRUS
TRINXERA	CASA, HOSPITAL, ALBERG
TOC DE QUEDA	TANCAR-SE A CASA A UNA HORA DETERMINADA

Taula 2. Projeccions per a la MC LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA.

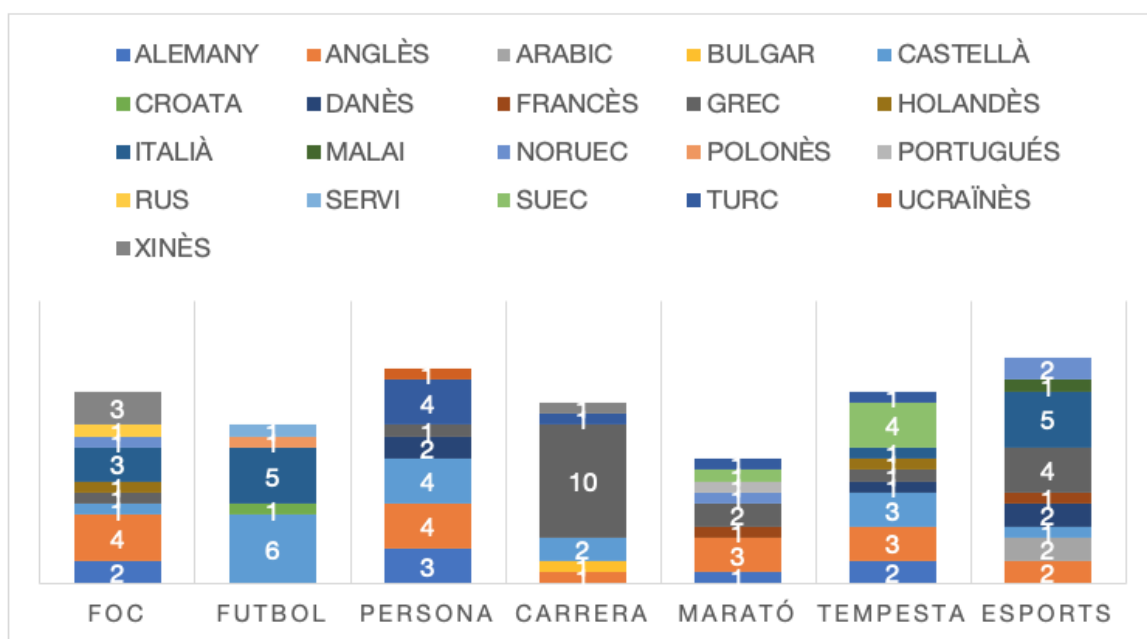
3. Metàfores alternatives a la GUERRA

Després de la primera “onada” de la COVID-19 les metàfores sorgides ja no s’enfocaven tant en l’àmbit bèl·lic, potser perquè el tema de la guerra va crear certa polèmica per no ser la metàfora més adequada. Certament, hi ha diverses metàfores alternatives i moltes van sorgir noves arran la situació que s’estava vivint. Van aparèixer neologismes com “aïllament”, “desescalada”, “confinament”, “desconfinament”, “rentat de mans”, “coronadivorci” i també i hi ha “soques” i “arrels”. També van tenir protagonisme els “negacionistes” que deien que tot era mentida i que ens volien enganyar (a aquest grup se’ls va posar una etiqueta, “covidiotas⁴”). En el seu discurs se sentien expressions bèl·licistes com “la pandèmia és un genocidi planetari”, “les classes poderoses ens volen controlar a tots” i “el coronavirus és una tapadora per amagar els perills del 5G”. Per descomptat també eren “antivacunes”. Asseguraven que fabricar vacunes tan ràpidament era impossible i que tot era una estratègia per “exterminar la humanitat” per mitjà de la vacunació massiva, “amb les vacunes ens volen matar a tots”. En efecte, la seva argumentació estava carregada de negativitat i estava relacionada amb la MC GUERRA. Per intentar convèncer la població de la importància de la vacunació els científics i portaveus del govern havien de cercar estratègies per mitjà de la metàfora. Elena Semino (2021a) explica com es pot donar a entendre la importància de la vacuna de forma metafòrica comparant el procés d’elaboració de les vacunes amb el d’un guisat que es cou lentament. L’elaboració d’una vacuna requereix un procés llarg pel fet que s’ha de fer investigació, assajos clínics, entre altres, que necessiten temps, com un guisat que es cou lentament, però si es tenen tots els ingredients a mà, el resultat pot obtenir-se més ràpidament. Tot i això, van aparèixer MC alternatives com LA PANDÈMIA ÉS UN ESCENARI on hi havia “tragèdies”, “actuacions” i “interpretacions” i el “focus” se centrava en els metges i infermeres “actors i herois”. La gent sortia al balcó a tocar les cassoles i a aplaudir-los en senyal de gratitud.

Arran de la polèmica sorgida per l’excés de metàfores relacionades amb el tema bèl·lic un grup de lingüistes van llançar una campanya a la recerca de metàfores alternatives amb el *hashtag* #ReframeCovid. Amb aquesta iniciativa es va aconseguir evidenciar l’imaginari del col·lectiu social. En cada cultura poden sorgir unes expressions determinades

⁴ El terme *covidiota* es va incloure al diccionari de RAE amb aquesta definició: “Persona que se niega a cumplir las normas sanitarias para evitar el contagio de la Covid.”

característiques del context de la societat, tot i que moltes expressions poden ser comunes en diverses comunitats lingüístiques. Van sorgir metàfores convencionals, però també moltes de creatives com la de la capsa de llumins per evitar la propagació del contagi amb les MC LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI, EL VIRUS ÉS UN METEORIT o EL CONTEXT DE LA PANDÈMIA ÉS UNA TAULA D'ESCACS (Godoy, 2021:13).

GRÀFIC 1 Comparativa de MC alternatives a #ReframeCovid (Creació pròpia)

En el gràfic 1 hem analitzat la taula d'Excel *#ReframeCovid collection* que es troba disponible a la xarxa. En aquest Excel es presenten uns cinc-cents exemples de trenta països diferents. La creativitat de metàfores dels participants inclou metàfores lingüístiques i visuals. Entre les coincidents n'hi ha de tipologia diversa que es presenten en diferents països. Destaquem les que relacionen la pandèmia amb l'esport, seguidament, les que es relacionen amb les persones, el foc, les tempestes, les carreres, el futbol i una maratón. Per posar un exemple, la MC que es dona en una desena de països és LA PANDÈMIA ÉS UNA TEMPESTA.

- *Coronavirus: la angustia de navegar sin brújula en medio de la tormenta* (Castellà)
- *It is really about the recognition that we are all in the same storm. ...* (Anglès) (Es tracta realment de reconèixer que tots estem en la mateixa tempesta.)
- *Die Risikopersonen jetzt vor dem viralen Sturm in Deckung zu bringen, ist genauso wichtig wie die Vorbereitung der Kliniken.* (Alemany) (Aconseguir que les persones en risc es cobreixin ara per la tempesta viral és tan important com preparar les clíniques.)

En aquest cas, el marc mental se situa en la imatge d'una tempesta i els seus efectes. Se sap que les tempestes són temporals, que poden ser fortes i violentes, però que a la fi acaben. El concepte primari d'aquesta metàfora és LES EMOCIONS SÓN FORCES NATURALS. Per tant, relacionem els nostres sentiments amb el context de la pandèmia i l'emmarquem dins d'una tempesta. Com assenyala Kövecses (1990: 42) la MC de les FORCES NATURALS suggereix que de la mateixa manera que una força natural afecta alguna cosa o algú per les condicions adverses, una persona pot sentir-se afectada de manera adversa i en contra de la seva voluntat per la culpabilitat.

There is no better way to explain social distancing and self isolation than the below video to halt the spread of covid-19
 Tradueix el tuit

7:42 p. m. · 16 de març de 2020 · Twitter for Android

Imatge 3 Publicació a Twitter 16 de març de 2020 de Mohammad Ilias

Entre les metàfores analitzades, les visuals són força rellevants, per exemple en la imatge 3 que té relació amb el foc, la imatge dels llumins. Aquesta imatge ens indica que si mantenim la distància, es pot prevenir el contagi, és una imatge molt il·lustrativa del que pot passar si ens situem en la línia del foc. Veiem que són una sèrie de llumins posats en fila, es tracta d'un petit vídeo on es veu que els llumins que estan en contacte es van encenent, però n'hi ha un que es distancia i d'aquesta manera evita que s'estengui el foc. La nostra experiència amb el foc no té a veure amb la imatge, ja que no és habitual veure els llumins posats en fila d'aquesta manera, igual passa amb les fitxes del dominó, que si es col·loquen dretes i comencen a caure, cauen totes (Perez-Sobrino, P; *et al*, 2022). Aquestes imatges ens ajuden a conceptualitzar què passa pel fet d'estar a prop d'un altre, en el cas del coronavirus el contagi és inevitable.

3.1. Recopilació d’alternatives

En la taula següent veurem com hi ha metàfores alternatives que no tenen relació amb el tema bèl·lic, n’hi ha que es relacionen amb aspectes de la vida quotidiana i situacions que ens afecten com els incendis o els fets atmosfèrics. Altres es poden relacionar amb el mar o els viatges, entre altres camps d’experiència. S’ha relacionat la pandèmia amb una fàbrica de teixits, on hi ha “fils” per “filat més prim”, on es “posa fil a l’agulla” i fins i tot es pot “cosir la pandèmia”. També es relaciona amb una muntanya on hi ha “desescalades”, “pujades” i “baixades”. Vegem alguns exemples de MC en la taula 3:

METÀFORES CONCEPTUALS DE LA PANDÈMIA ⁵
LA PANDÈMIA ÉS EL MAR
LA PANDÈMIA ÉS UN VIATGE
LA PANDÈMIA ÉS UN FET ATMOSFÈRIC
LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI
LA PANDÈMIA ÉS UN ESCENARI
LA PANDÈMIA ÉS UN INFERN
LA PANDÈMIA ÉS UN VIATGE
LA PANDÈMIA ÉS UNA CARRERA D’OBSTACLES
LES VARIANTS DEL CORONAVIRUS SÓN LES SOQUES
EL CORONAVIRUS ÉS UN BITXO (un animal)
ELS ESTATS DE LA PANDÈMIA SÓN UNA CORBA (d’una gràfica)
LA PANDÈMIA ÉS UNA ENTITAT
LA PANDÈMIA ÉS UNA FÀBRICA DE TEIXITS
LA SITUACIÓ DE LA PANDÈMIA ÉS UNA MUNTANYA

Taula 3. Metàfores diverses no relacionades amb la GUERRA

⁵ La relació de les MC de la taula les trobareu a l’annex on es recull el llistat de MC i les referències.

Destacarem tres exemples, LA PANDÈMIA ÉS UNA ENTITAT, LA PANDÈMIA ÉS UN VIATGE i LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI.

La MC LA PANDÈMIA UNA ENTITAT engloba diverses situacions en les quals la font domini pot ser un ésser animat o inanimat. Segurament hem sentit a parlar del fet devastador que ha causat la pandèmia amb milers de morts en tot el món. La pandèmia “ha trencat famílies”, “la sisena onada treu el cap” o “la COVID-19 sobrevola...”. Veiem que podia ser capaç, com una persona humana, de “trençar” alguna cosa i fins i tot “volar” com si fos un ocell. Igualment podia “aterrar” com un avió. Nosaltres podíem “agafar la COVID-19” o “la COVID-19 ens pot agafar”. Per dir-ho d’alguna manera, era un ésser monstruós que ens terroritzava a tots. Així doncs, aquest tipus de metàfora ens implicava temor talment la MC de la GUERRA.

La metàfora EL VIATGE s’utilitza sovint per a diversos dominis destí, com la vida d’una parella, la feina, etc., en el cas que estem tractant també ha estat una metàfora habitual que ens porta a la idea del camí recorregut i el que queda per arribar al destí. Lakoff i Johnson (2003: 91) assenyalen que UN VIATGE DEFINEIX UN CAMÍ: “Es va apartar del camí”; “Ha anat en direcció equivocada”; “Estem perduts”.

Imatge 4. El camí 2022 (Elaboració pròpia)

Aquest tipus de metàfora, és de tipologia orientacional (segons la tipologia de Lakoff i Johnson 1980, que ells mateixos deixen de banda a L&J 1999) en aquest cas marca una trajectòria que indica que es va o s’ha d’anar en una direcció determinada, que si no se segueix, indica que potser ens hem equivocat:

“**No vamos por buen camino**’, alerta Sagardui sobre la evolución de la pandemia en Euskadi”

Com hem dit, la idea del camí marca una trajectòria per assolir un objectiu. Amb aquesta metàfora podem saber en quin punt ens trobem, cap on anem, quant de temps ens pot quedar, etc. Addicionalment, poden plantejar-se altres situacions com per exemple amb quins medis es pot recórrer el camí, els obstacles que es poden trobar. El nostre coneixement més fonamental del moviment es caracteritza per l’esquema font domini *camí*-font destí *objectiu*, lògica que està implícita en la seva estructura. Molts conceptes de relacions espacials es defineixen amb aquest esquema i depenen per al seu significat de la seva lògica espacial inherent, per exemple, “cap a”, “lluny” o “a través” (Lakoff; Jonhson, 1999: 34).

Brigadas forestales en un incendio en Pantón CARLOS CORTÉS

Imatge 5. Foto de: La Voz de Galicia, 24 maig 2020

Una altra MC rellevant és LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI, aquesta metàfora crea una imatge vívida en la percepció de les persones (Semino, 2021b:54), les expressions que en són derivades són properes a la nostra experiència, tot i que no sempre de manera directa. Els incendis poden ser incontrolables, però també es poden extingir. S’ha demostrat que les metàfores del FOC poden ser útils per inspirar admiració. Els bombers són els herois que controlen el foc, així en la nostra percepció podem intuir que els ciutadans són els bombers que han de prevenir el foc, en aquest cas el coronavirus. Un incendi es pot “escampar” com el virus que també “s’escampa”, es pot treballar per apagar el foc per “extingir-lo”, la finalitat durant la COVID-19 era “extingir” el virus. Aquestes són algunes expressions que poden

aparèixer de la MC ELS INCENDIS SÓN LA PANDÈMIA: “S’escampa ràpidament” (a); “és incontrolable” (b); “es propaga” (b); “pot estar sota control” (c).

- a) “El brot de coronavirus Covid-19 ha desencadenat una alarma mundial perquè es tracta d’una nova malaltia que **s’escampa ràpidament**”
- b) “Es possible que el coronavirus se **propague** de forma **incontrolable**”
- c) “El coronavirus, **sota control** a escoles i instituts de la ciutat”

3.1.1. Són universals?

Moltes MC conceptuals tenen la característica que poden ser universals, és a dir, que poden ser usades en altres llengües. Seria agosarat dir que són universals en totes les llengües, evidentment no podem considerar-ho, ja que s’ha de tenir en compte el context social i cultural. Així doncs, en aquest estudi només equipararem les que es corresponen al context sociocultural d’algunes llengües com poden ser l’anglès, el francès, l’espanyol i el català.

Destacarem, per una banda, la metàfora LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI, ja que molts governs van utilitzar aquesta MC per mirar de contenir la propagació de la COVID-19. Es parlava d’un “tallafocs” que s’aconseguiria amb la vacunació massiva de la transmissió del coronavirus. Si no es podia vacunar la majoria de la població, hi havia la possibilitat que el virus es “propagués” de manera “incontrolable”. Com podem veure en la taula 4 hi ha associacions sistemàtiques que es corresponen a accions del foc associades a l’acció del virus. El foc s’escampa ràpidament i el virus també. En les llengües analitzades veiem que totes coincideixen en l’ús basat en el coneixement que es té del domini origen i del domini destí, parlem de correspondències epistèmiques.

Imatge 6. Foto de: Newtral 16 d’agost de 2022

LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI ⁶			
CATALÀ	ESPANYOL	ANGLÈS	FRANCÈS
El Baix Segrià demana vacunar 4.000 treballadors fixes de la fruita com a “ tallafo ” de contagis.	Las vacunas, un cortafuegos para la transmisión del COVID-19	Please spread the word so we can build our vaccine firewall as quickly as possible and keep our communities safe.	Xi Jinping propose un “ pare-feu mundial” contre la pandémie et le libre-échange pour la reprise de l’économie mondiale
“El virus no ens ha de demanar permís per comportar-se com es comporta, que és bàsicament propagar-se en individus que siguin susceptibles i anar mutant de mica en mica.	"Es posible que el coronavirus se propague de forma incontrolable "	“We know that the disease is caused by the SARS-CoV-2 virus, which spreads between people in several different ways.”	“La rapidité de la propagation nous surprend, et bien que nous n'ayons pas encore toutes les réponses à la question, ces dernières semaines, des découvertes très importantes ont été faites qui nous aident à comprendre ce qui se passe.”

Taula 4 Comparativa de la MC LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI

D'altra banda, la MC de LA PANDÈMIA ÉS EL MAR conté trets comuns en els diversos idiomes i serveix per definir diversos conceptes abstractes. A banda d'expressions per determinar els estats de pandèmia amb les “onades” o els “tsunamis” inclouen expressions relacionades amb activitats esportives que serveixen per donar un toc positiu i motivador, com per exemple en el cas de “remar junts”. Aquesta expressió metafòrica ens assenjala la importància del treball en equip. La cooperació és important per aconseguir una finalitat.

Imatge 7 Publicada a Twitter per la Policia d'Alcorcón el 20/04/2020

⁶ Els exemples citats en totes les taules d'aquest apartat es troben referenciats a l'Annex I.

LA PANDÈMIA ÉS EL MAR			
CATALÀ	ESPANYOL	ANGLÈS	FRANCÈS
En la primera onada només es va veure la punta de l'iceberg	Nueva ola de coronavirus: seis claves para entender lo que está pasando [...] surge con fuerza una nueva variante.	“The three conditions for a new wave of excess hospitalizations and deaths before the autumn are in place,” Dr Kluge said.	La pandémie de COVID-19 s'est traduite en France par quatre vagues épidémiques, [...]
“ Tsunami de nous casos.” Així és com el director general de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), Tedros Adhanom Ghebreyesus, es va referir ahir a la nova onada de contagis per COVID-19[...]	El tsunami de ómicron impacta en todo el mundo: ¿Es la traca final de la pandemia?	Scotland is facing a “ tsunami ” of Omicron cases, with the variant likely to replace Delta as the dominant form of the virus within days, Nicola Sturgeon has warned. The first minister said the 110 cases that have been recorded in the country are only the “ tip of the iceberg ”.	Le “ tsunami ” des cas dus aux variants Omicron et Delta de COVID-19 va conduire les systèmes de santé au bord de l'« <i>effondrement</i> », a mis en garde mercredi l'Organisation mondiale de la santé. [...]
Toni Mora: “Cal remar tots junts per tornar a la normalitat protegint l'ocupació i la salut de la gent”	La situación es suficientemente grave como para no perder el tiempo buscando responsables, sino sumar esfuerzos para trabajar juntos, remar juntos , para sacar adelante un país conmocionado por una pandemia nunca conocida en España	Together we will overcome this tsunami by all rowing in the same direction, coming together , each one in their own role, because we all need each other in these crucial moments.	Nous nous rendons compte que nous nous trouvons dans la même barque, tous fragiles et désorientés, mais tous appelés à ramer ensemble , tous ayant besoin de nous reconforter mutuellement.

Taula 5 Comparativa de la MC LA PANDÈMIA ÉS EL MAR

Altres MC que tenen tendència a ser universals són les relacionades amb el cos (recordem la importància de l'*embodiment* per a la LC), aquestes metàfores són universalment adquirides en les metàfores primàries “When the embodied experiences in the world are universal, then the corresponding primary metaphors are universally acquired. This explains the widespread occurrence around the world of a great many primary metaphors.” (Lakoff, G; Johnson, M. 1999: 45). Posem per exemple “les mans”, amb les mans fem coses, serveixen per crear i per treballar, en la nostra ment tenim present que les mans són importants per a dur a terme tasques, aleshores pensem metafòricament en les mans per donar a entendre com hem d’actuar, “tenir alguna cosa entre mans”, “està en les nostres mans la solució”. Un altre exemple el trobem en el “cor”, el cor serveix per expressar diverses emocions relacionades amb l’amor però també amb altres situacions. Sembla que tot el que

surt de dins el cor té una expansió que es distribueix arreu, com la sang que flueix i es distribueix per l'acció del cor, així sorgeixen metàfores de les quals la percepció primària és quelcom que surt de dins, de l'epicentre, d'on sorgeixen expressions exposades en la taula 6. En aquest cas "el cor" s'identifica amb una situació i es pot donar en diverses llengües.

MC RELACIONADES AMB EL COS			
CATALÀ	ESpanyOL	ANGLÈS	FRANCÈS
Ara més que mai les teves mans estan salvant vides.	Coronavirus y fómites: la prevención está en nuestras manos .	IT'S IN OUR HANDS <i>Stopping the Spread of COVID-19 in 44 Countries and Counting</i>	COVID-19 : « entre nos mains », si les restrictions sur les coronavirus reviendront ou non au cours de l'hiver, déclarez le coprésident du parti conservateur Nouvelles du Royaume-Uni
Memòria institucional 2020: Un viatge al cor de la pandèmia	En el corazón de la pandemia. Así lo vivimos	The Heart of the Pandemic: Insights of CMR Imaging in COVID-19	L'expertise des infirmières au cœur de la pandémie de Covid-19

Taula 6 Comparativa de MC relacionades amb el cos

3.1.2. Són positives?

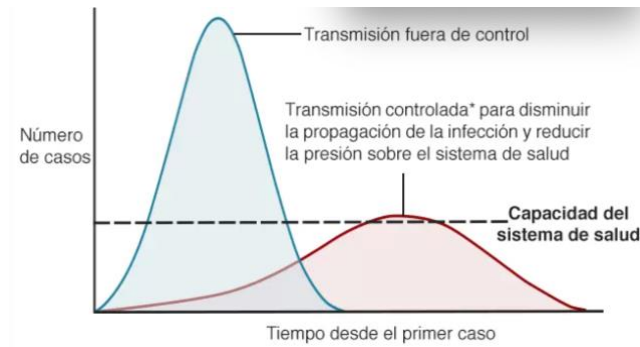
Si bé és cert que les metàfores alternatives a la guerra tenen un caire diferent, no totes són positives, moltes tenen el sentit catastrofista que poden crear temor com les relacionades amb els desastres naturals o els incendis. Tanmateix, hom sap que pot resguardar-se per tal de prevenir aquestes situacions davant el perill. La percepció primària del perill és diferent de la que es té davant la perspectiva d'una guerra. Per exemple, en la MC de la GUERRA la població és un soldat, en la dels INCENDIS, la població és un bomber que lluita contra el foc. Un soldat es veu obligat a complir les ordres que se li donen imposades, un bomber compleix amb el seu treball. Els soldats estan obligats a lluitar i vèncer o del contrari, poden ser derrotats i morts. Un bomber també pot tenir la desgràcia de patir i ser mort per causa de l'incendi, però sabem que serà un fet ocasional, no com en les guerres que hi ha morts arreu i que és un fet inherent en aquella situació. Semino (2021b: 56) ens posa l'exemple del personal sanitari, que actua com a bomber davant de la situació del perill del foc i ha de posar els medis per tal de protegir-se de les flamarades. Aquesta MC serveix per donar consciència del distanciament social per prevenir el contagi. En el cas dels soldats, han de fer front a un enemic, s'han de protegir, lluitar i morir per aconseguir l'objectiu, aquesta

percepció no sembla pas gaire motivadora perquè fa més la sensació que se sortirà perdent. Efectivament, s'actua com si la COVID-19 fos “un enemic” que pot “atacar” l'organisme i deixar-lo sense “defenses”.

3.1.3. La intenció de qui les fa servir és la mateixa?

Es podria dir que les metàfores són el nostre “pa de cada dia” perquè tots les fem servir, de vegades de manera natural, sense intenció, però sovint les metàfores tenen una intenció específica. Sobretot quan es vol cridar l'atenció sobre un fet concret. Poden ser subtils, però també agosarades. Les metàfores són una eina de doble fil, diem les coses per ser enteses segons el nostre context cultural i la nostra experiència i esperem que els receptors trobin el mateix sentit amb què s'han dit, no el literal, sinó el figurat. Com tot en el llenguatge, ja que segons com es diuen les coses pots provocar una sensació o una altra. Així doncs, la intenció no serà la mateixa si la diu un polític, un sanitari o un matemàtic. Totes s'avindran dins el context que siguin dites.

En el context COVID-19 apareixen metàfores clarament intencionades, sobretot aquelles que serveixen per conscienciar la societat sobre les mesures preventives. Així, no serà el mateix escoltar una metàfora procedent d'un polític o d'un company de feina, per exemple. Les intencions seran, efectivament, diferents en els dos casos. Un polític, un portaveu del departament de sanitat o un mitjà de comunicació buscarà la retòrica eficient per tal d'impactar i persuadir amb el seu discurs (a), en canvi, un company de feina, sap que el que ell digui no va més enllà de qui hi ha al voltant i segurament la seva argumentació – d'on sorgeixen les metàfores– serà espontània sense cap altra intenció que la de, potser, intentar convèncer el seu company (b). Per exemple, per parlar de les oscil·lacions de la incidència de contagi van sorgir expressions com “cal aplanar la corba” que es relaciona amb les gràfiques d'incidències. És una manera de conscienciar per mitjà d'una gràfica que si no es prenen mesures, l'escala anirà pujant, en canvi, si es prenen mesures com el distanciament social, la corba pot oscil·lar i baixar. Fixem-nos que la gràfica que es representa en la imatge 8, no és pròpiament una gràfica, sinó una imatge que busca la manera d'impactar visualment com una metàfora. Com podeu veure no té xifres reals, segurament perquè en el moment en què va ser publicada no se sabien dades amb certesa. Si voleu saber les xifres de la pandèmia podeu consultar l'obra d'Spiegelhalter i Masters (2021), *Covid By Numbers: Making Sense of the Pandemic with Data* que dona dades claus bastant precises.

Imatge 8 Gràfica BBC News Mundo 12-3-2020

- a) “Japón es un ejemplo de una **“curva plana”**: el número de casos pasó de uno a más de 480 entre el 16 de enero y el 9 de marzo. En promedio, esto es casi nueve casos por día.”
- b) “El govern diu que hem mantenir la **distància social** per evitar el contagi.”

Com hem vist en els exemples anteriors, les intencions són diferents i les maneres d’expressar-se també. En la parla col·loquial difícilment se sentiran expressions com la de (a), en canvi, poden ser més habituals i fàcils de donar-se entre companys expressions com la de (b). Així doncs, un polític a més de conscienciar, vol imposar; un sanitari voldrà exposar i informar i un mitjà de comunicació a més d’informar, voldrà destacar i criticar. Veurem els exemples en els següents apartats.

3.2. Àmbits en què s'han usat

Les MC poden ser utilitzades en molts àmbits diversos. Si ens hi fixem, com ja hem dit, tothom fa servir les metàfores de vegades amb intenció i de vegades inconscientment. En cada àmbit hi ha unes metàfores concretes i d’altres universals que poden aparèixer arreu. Trobarem metàfores específiques en llocs com la política, la sanitat, la cultura o l’esport, també per temes financers, d’empresa, etc. En cada lloc es fa servir un domini preferent, per exemple en política és freqüent sentir a parlar de “lluita amb adversari” relacionada amb la GUERRA, però hi ha alternatives que veurem més endavant. Passa el mateix en la sanitat, hi ha infinitat de metàfores per parlar de diversos temes que afecten les persones malaltes i per prevenir les que no ho estan. En el cas dels mitjans de comunicació hi ha una clara estratègia per captar l’atenció i les solen fer servir de manera agosarada. A més, veurem que també s’utilitzen metàfores amb imatges gràfiques que moltes poden ser informatives, però també humorístiques i satíriques.

3.2.1. Política

En el debat polític, en els discursos inicials sorgien expressions relacionades amb la GUERRA com “estem davant d’un enemic comú”, “el toc de queda” o “els herois que salven vides”. I també “fight the virus”, “guanyar la batalla” o “tenim una missió”. Totes aquestes expressions servien per emfatitzar la importància de “lluitar” contra el virus i s’intuïen com una imposició. A banda de conscienciar, la intencionalitat dels polítics rau, també, en una estratègia d’autodefinir-se com a “herois” que s’esforcen per la ciutadania i salvar vides (Crespo-Fernández, 2021).

“Pedro Sánchez: Nuestra **misión es proteger** a los españoles”

A banda de les clàssiques MC relacionades amb la guerra, n’existeixen nombroses d’altres dominis distints sobretot a partir de “la segona onada” quan hom s’adona que la metàfora GUERRA potser no és la més adient perquè pot ser malinterpretada. Així, en la política apareixen sovint metàfores catastròfiques (a) relacionades, per exemple, amb els desastres naturals:

a) “‘Scotland is facing a "**tsunami**" of Omicron cases, with the variant likely to replace Delta as the dominant form of the virus within days’, Nicola Sturgeon has warned.”.

(“Escòcia està fent front a un “Tsunami” de casos d’Omicron amb la variant que probablement reemplaça la Delta com a dominant del virus en uns dies’, va advertir Nicola Sturgeon.”)

Aquestes metàfores no deixen de ser alarmistes, però el concepte primari del perill és diferent, potser per alguns se situa en experiències més properes. La visió d’una onada la tenim tots present i si considerem que un tsunami implica una onada més poderosa, ens podem fer una idea clara del que pot passar, que ho pot arrasar tot. El debat polític no deixa de ser una advertència a la societat, que de vegades s’intueix com una imposició, com ja hem dit, la metàfora GUERRA es percebia amb un sentiment autoritari i nacionalista que evocava la xenofòbia i el racisme. Per això i a causa d’algunes crítiques es va canviar de discurs emprant altres termes molt més neutres i que no connoten violència ni ordres a complir, més aviat se centren més en l’esforç i la direcció com la idea del camí (b) o dels obstacles (c), per exemple.

b) “‘**No vamos por buen camino**’, alerta Sagardui sobre la evolución de la pandemia en Euskadi”

c) “‘Pedro Sánchez ha afirmado que "la ciencia no solo arrolla **los obstáculos** que se encuentra por delante, sino que los aprovecha para perfeccionarse. Estamos ante uno de esos momentos. **El obstáculo** era descomunal, pero la solución lo será más aún. Estamos ante el principio del fin y España ya **tiene un horizonte de salida**’.”

Fixem-nos que també es fa servir la fita o finalitat com a “un horitzó de sortida” en lloc de “guanyarem la batalla” com es deia en les primeres intervencions.

3.2.2. Sanitat

La Sanitat Pública es va veure abocada a un nou repte quan va començar la pandèmia de la COVID-19. Ningú s'esperava que la tragèdia que es va viure a Wuhan (Xina), on va aparèixer el primer contagi, “el pacient Zero”, arribaria arreu del món. L'expansió del virus ens va sobtar a tots i, evidentment, es volia trobar culpables, Donald Trump en un míting va dir “No lo llaméis coronavirus, es el chinavirus. Corona suena a villa italiana o algo así. Es chinavirus”⁷. Tothom va haver de fer “mans i mànigues” per posar-se a la feina i mantenir les mesures de prevenció per tal de frenar el contagi d'aquest poderós virus. Metges i sanitaris havien de protegir-se amb EPI, “mascaretes” i “granotes” que els havien de servir de barrera contra el virus. Molts malalts van haver de ser atesos amb urgència i se'ls va haver de donar “suport vital” amb “ventilació assistida”.

L'OMS va tenir un paper cabdal durant aquest període. Les primeres declaracions del director general, Tedros Ghebreyesus, estaven carregades de metàfores bèl·liques (a), però en el darrer any va canviar el discurs i el va enfocar d'una altra manera més dirigit a LA PANDÈMIA ÉS UNA CARRERA (b).

a) “‘Eso está **matando** gente indiscriminadamente. ¿No podemos ser capaces de identificar **al enemigo común**? ¿No podemos entender que las divisiones o las separaciones entre nosotros son realmente ventajosas para el virus?’, dijo.”

b) “La OMS **divisa el final** de la pandemia: ‘Ya vemos **la línea de meta**’”

L'OMS va incloure un nou terme per a referir-se a l'excés d'informació sobre el coronavirus “Infodèmia”, la informació que sorgia en els mitjans i xarxes socials podia estar carregada de males interpretacions i exageracions. Sobretot la informació que provenia dels “negacionistes”. Així, l'OMS va haver de treballar per intentar convèncer la societat en general, inclosos els governs i fer front a les informacions *fake* que sorgien arreu. El seu missatge era clar i contundent. S'havia de treballar per tal de trobar una solució al més aviat possible i la “clau” era trobar una vacuna eficient, i sobretot, més endavant, ens hauríem de

⁷ Font: Trump acusa a China de infectar al mundo y presume de haber salvado millones de vidas. *AS.com* [en línia], 2020. [Consulta: 2 desembre 2022]. Disponible a: https://as.com/diarioas/2020/09/23/actualidad/1600844310_839972.html

posar “la dosi de record”. Això suposava “una carrera plena d’obstacles” per les farmacèutiques que sovint eren qüestionades.

“COVID-19: Las empresas farmacéuticas y los Estados ricos ponen vidas en peligro mientras aumenta la desigualdad en el acceso a las vacunas” (Amnistía Internacional, 11-3-2021)

“**Carrera de obstáculos** para inmunizar Europa. El continente sortea los problemas ocasionados por las farmacéuticas para cumplir sus objetivos de vacunación”

Imatge 9. Imatge de l'Agència de la Salut Pública

El missatge que rebien els ciutadans era d’avís i de prevenció per contenir el coronavirus. S’havia d’estar alerta pels nous “brots” o “rebrotos” i també de la nova “onada”. S’alertava que s’havia de mantenir “la distància social” i si es tenien reunions o dinars, havien de ser en “el grup bombolla”. Per descomptat, no s’havia d’“abaixar la guàrdia”, s’havia d’utilitzar “la mascareta” i ser a casa durant “el toc de queda”. No ens oblidem que per minimitzar el risc calia que es fes “teletreball” en la mesura que fos possible.

Com hem vist, les metàfores en l’àmbit de la salut també poden estar relacionades amb diversos dominis, però alhora han sorgit termes no gaire habituals fins aleshores com “Infodèmia”, “quarantena”, “cadena de contagis”, “immunitat de ramat”, etc. Sembla que fos un malson, però l’OMS adverteix que això encara no s’ha acabat:

“‘Hemos pasado dos años y medio **en un largo y oscuro túnel**, y apenas empezamos a entrever **la luz al final del túnel**’, sostuvo el director general de la OMS, Tedros Adhanom Ghebreyesus [...] ‘Pero todavía **estamos lejos y el túnel todavía está oscuro**, con numerosos **obstáculos** que podrían hacernos caer si no vigilamos”

3.2.3. Mitjans de comunicació

Un dels aspectes més destacats durant la pandèmia va ser que la població s’havia de “confinar”, quedar-se “aïllada” a casa. Això permetia disposar de molt temps lliure per

consultar els diaris i articles que sortien publicats, tan digitalment com en paper, i també per poder escoltar el que es deia per la ràdio o la televisió. Segons la franja d'edat, la consulta d'aquests medis era diària per la gent més gran, mentre que els joves passaven hores a les xarxes socials on sorgia de tot. Certament, el que crida més l'atenció de les publicacions és el missatge eloqüent que transmeten aquests mitjans, que sovint apareixen carregats de MC clarament intencionades. Sembla que la MC per excel·lència en un primer moment era LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA amb expressions lingüístiques relacionades com “Els ciutadans són soldats” o “El virus és un enemic”. Tot i això, sorgirien altres metàfores significatives que ajudarien els mitjans de comunicació a expressar la situació d'emergència de manera emfàtica. Les notícies sobre el coronavirus “volaven” per les xarxes i mitjans de comunicació, la informació es va fer “viral” arreu. Al costat de missatges d’“alerta màxima” (a) i d’“explosió de casos” (b) apareixien missatges relacionats amb el mar “una nova onada” on “sorgeix una nova variant” (c).

a) “París podria ser declarada “zona de **alerta màxima**” por **rebrote** del Covid-19”

b) “**Explosió** de contagis a les escoles: es doblen els **grups confinats**”

c) “**Nueva ola** de coronavirus: seis claves para entender lo que está pasando ... de repente, **surge** con fuerza una nueva variante, la ómicron”

Una característica comuna en els mitjans de comunicació és la combinació de conceptes de distints dominis per a representar els titulars o el que expliquen en els enunciats, per exemple a la MC LA PANDÈMIA ÉS UN DESASTRE NATURAL i LA PANDÈMIA ÉS UN CASTELL DE FOCS.

“**El tsunami** de ómicron impacta en todo el mundo: ¿Es la **traca final** de la pandemia?”

En aquest cas ens trobem davant de dos dominis diferents que cognitivament es barregen per definir un concepte. Això ens remet a la teoria que proposen Fauconnier i Turner (2003: 27), *Conceptual Blending*, en la qual assenyalen que les barreges conceptuals ens envolten, són presents tot el temps. Ens posen el següent exemple:

“Microsoft i Google van **lluitar** per les **quotes de mercat** en el negoci de cerca d'informació”

Aquest exemple ens recorda la idea de la “lluita” de la MC GUERRA, però també de la MC BOXA. És a dir, la lluita pot ser com en camp de batalla o pot ser com en un ring de boxa, però la mateixa expressió també aporta idees del món empresarial. Efectivament, la intenció dels mitjans de comunicació és cridar l'atenció sobre un fet concret i, de fet, està carregat de retòrica com més eloqüent, millor.

Un sector on les metàfores són cridaneres i explícites és el de la il·lustració gràfica. Durant la pandèmia van aparèixer infinitats de mems i il·lustracions referents a la situació que segurament van deixar empremta en la societat. Sorgirien metàfores visuals de la política, la sanitat, l'economia, etc. Mentre la població patia i es neguitejava cada vegada més amb l'alarma dels contagis, la creativitat sorgia arreu. Potser era una manera de disfressar les pors i experimentar amb la il·lustració el que succeïa en aquells moments. Aquelles metàfores mostraven què succeïa en el món des d'un enquadrament específic, que segons el context, podien servir per manipular la ideologia col·lectiva.

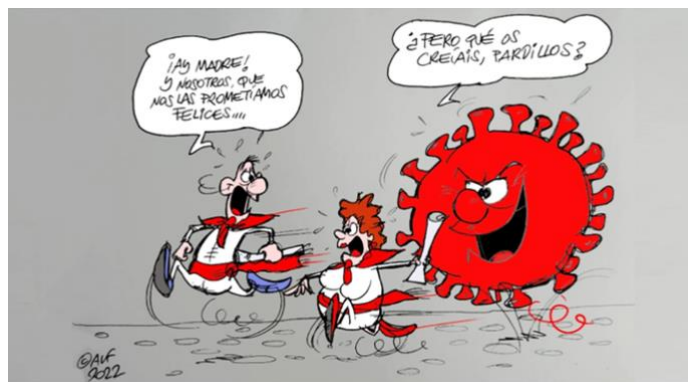
“La nueva ola de la COVID-19: Surfearla o morir en el intento”

Imatge 10. ESAM BUSINESS, 29 de gener del 2021

La imatge 10 representa una nova onada del coronavirus. En la il·lustració es pot veure un home que rema en un vaixell que és en realitat una mascareta invertida.

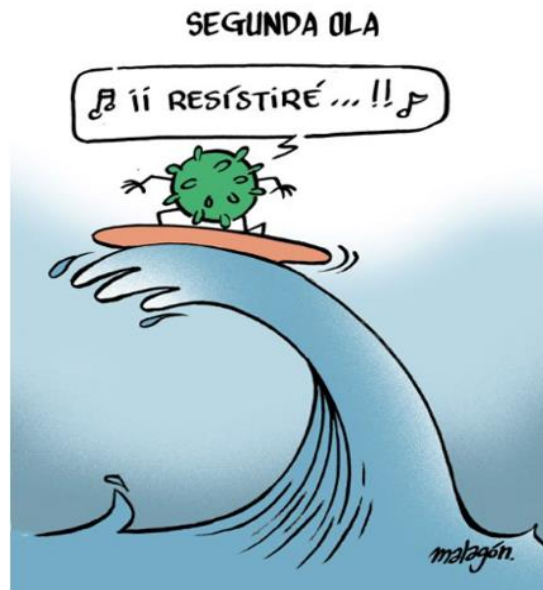
“El COVID-19 se va de Sanfermines, en la viñeta gráfica de Alfredo Boto”

Imatge 11. Antena 3, 11 de juliol del 2022

En la imatge 11 el coronavirus és una entitat que empaita la gent que fuig esparverada.

“De tsunamis, ones, quixots i KO-vid”

Imatge 12. Mètode, 14 de desembre de 2020

En la imatge 12 apareix el coronavirus surfessant l'onada (pot ser una ironia pel fet que el que resisteix és el virus).

Per acabar aquesta secció, no podem deixar de banda la Marató de TV3 que va ser dedicada a la investigació per la COVID-19 on va aparèixer el gag musical “Tots volem ser covid free”⁸. La cançó –una versió diferent de “I want to break free” de Queen– representada per periodistes, cantants, metges i representants del govern transmetia optimisme i motivació. De cop i volta amb l’expressió “ser covid free” s’il·luminaven les idees i semblava que marxaven les pors.

Codi QR 2. La Marató:
 “El somni de Jordi
 Basté: Tots volem ser
 Covid free”

Conclusions

L'objectiu principal d'aquest treball era trobar MC alternatives a la GUERRA. Hem valorat les MC sorgides durant la pandèmia de la COVID-19, que es va iniciar a Wuhan (Xina) el 2019. Hem fet un recorregut per diversos mitjans de comunicació amb la finalitat de trobar MC relacionades amb la pandèmia. Per fer aquest estudi ens hem basat en la TMC de Lakoff i Johnson, que en un inici consideraven tres tipologies de MC: l'ontològica, l'orientacional i l'estructural. Més endavant, però, van considerar que aquesta teoria era potser errònia i que la divisió important es donava entre les metàfores que tenien a veure amb l'experiència, i que es van anomenar metàfores primàries, i les metàfores secundàries que sorgien basant-se en aquestes metàfores primàries com a combinació de diverses. Aquesta distinció té un paper molt destacat quan parlem de l'ús intencionat de MC per transmetre determinades emocions i les ideologies a elles lligades.

Per altra banda, en les MC avaluades hem trobat relació, també, amb la TMD que proposa Cárcamo (2018), que tracta de les metàfores clarament intencionades.

A l'inici de la pandèmia, la MC predominant era LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA, sobretot en l'àmbit polític. Però amb l'explosió de notícies virals que van créixer arreu va sorgir la polèmica que potser aquesta metàfora no era la més adient per parlar del que ens estava afectant en aquells moments. Arran d'això, van sorgir altres maneres d'expressar-se a fi de conscienciar la humanitat perquè prengués mesures per protegir-se d'un possible contagi i per informar la població de la situació. Una MC alternativa que es considera apropiada és LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI. Podem pensar que és millor parlar de bombers que salven vides en lloc de soldats preparats per la guerra. A més, la idea de l'incendi crea una imatge vívida en l'imaginari col·lectiu. Els colors de les flames del foc inspiren diferents sensacions al que inspiren els trets o les bombes dels soldats de la guerra. Altres metàfores més positives que la GUERRA eren les relacionades amb els FETS ATMOSFÈRICS.

Vegem els punts principals de les conclusions:

- En la primera onada, la MC principal era LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA.
 - o Es parlava d'“estratègies”, “soldats”, “armes”, “trets”, etc.
- En l'inici de la segona onada es va canviar i es va començar a parlar més de DESASTRES NATURALS (tot i que ja se'n parlava en la primera onada).

- On hi havia “tsunamis”, “huracans”, “tempestes”, etc.
- Va sorgir la iniciativa *#ReframeCovid* on la gent proposava MC alternatives a la GUERRA.
 - Les principals estaven relacionades amb l’esport, les persones, els incendis o les forces naturals.
- Una bona alternativa a la GUERRA és LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI.
 - La metàfora del foc és més positiva comparada amb la metàfora bèl·lica pels conceptes primaris als quals ens remet.
- Les MC poden ser inconscients, però també, i sovint, intencionades.
- La intencionalitat de les MC no és la mateixa segons qui la diu.
- Algunes MC poden ser universals (n’hem analitzat algunes).
 - Tendeixen a ser-ho les relacionades amb el cos.
 - Solen ser-ho les MC primàries.
 - Les metàfores relacionades amb el foc es donen en diverses llengües.
 - Les metàfores relacionades amb el mar són comunes en les llengües analitzades.

Després de fer l’estudi hem arribat a la conclusió que les MC poden ser inconscients, però també poden ser clarament intencionades. Hem observat que les intencions no són les mateixes segons qui les diu. Les metàfores poden ser una arma per fer mal, per influenciar i per controlar, segons qui les diu, però també per fer bé, per motivar i per convèncer sense pressions. Hi ha una clara evidència que la MC LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA pot estar carregada de paraules que reflecteixen autoritarisme. El que semblava que amb el llenguatge bèl·lic podia ser positiu per alertar del perill del virus, es va convertir en un argument de controvèrsia. Així doncs, les alternatives que hem analitzat estan molt relacionades amb els fets atmosfèrics i els desastres naturals, molt més neutres i amb menys càrrega autoritària. Altres metàfores són rellevants en el context COVID-19, fins i tot els neologismes que van sorgir com “Infodèmia”, “covidiota”, “corona-divorci”, “immunitat de ramat”, etc.

Finalment, després de respondre totes les qüestions que ens havíem plantejat hem arribat a la conclusió que de metàfores alternatives a la GUERRA n’hi ha diverses, es podria dir que in comptables. Poden ser de connotació alarmista que creen por, com ho faria la bèl·lica, per exemple les dels desastres naturals, però també n’hi ha d’altres molt més

positives, que en lloc de fer-nos sentir intimidats ens poden fer sentir millor, amb esperança i amb motivació per col·laborar, com la que sorgeix de l'expressió "Tots anem en el mateix vaixell, cal que remem junts". Així mateix, l'imaginari col·lectiu és capaç de crear metàfores –ho hem vist amb la iniciativa de *#ReframeCovid*– no només amb el llenguatge sinó amb la creativitat amb dissenys gràfics, on es reflecteix situacions curioses i de vegades força impactants. Per tant, les metàfores poden condicionar els nostres actes i els nostres sentiments. Hem pogut comprovar com les paraules poden ser poderoses i amb les metàfores aquestes paraules poden ser més rellevants, emfàtiques i interessants o desesperants, segons el cas. La cognició humana treballa segons com s'emmarquen els conceptes que arriben per mitjà de la paraula.

Aquest treball podria haver sigut molt intens i dens donada la gran quantitat de MC relacionades amb la pandèmia que han anat sorgint arreu (i encara van sorgint). Podríem aprofundir i cercar en cada territori, en cada idiolecte, i segurament no paràriem de trobar-ne. La MC va evolucionant, com les nostres vides i es va adaptant a cada situació. Les metàfores són el nostre "tresor", gràcies a elles podem concebre idees que d'altra manera costaria d'entendre. En temps de pandèmia, en el qual cada individu té els sentiments alterats, la metàfora pot ajudar a entendre la situació i a superar-la, no caldrien alarmismes innecessaris amb metàfores relacionades amb la GUERRA.

Bibliografia

- Alarcón H., P., Tobar, C. M., Osorio, J., Rivano, E.** (2004). *Lenguaje y Cognición*. Disponible a: https://www.researchgate.net/profile/Paola-Alarcon/publication/273771110_Lenguaje_y_cognicion_Estudios_en_linguistica_cognitiva/links/550c36560cf2ac2905a33c63/Lenguaje-y-cognicion-Estudios-en-lingueistica-cognitiva.pdf
- Bustos, E.** (2000). *La metáfora :ensayos transdisciplinarios*. Ed. Fondo de Cultura Económica. Disponible a: <http://e-spacio.uned.es/fez/view/bibliuned:444>
- Cárcamo, B.** (2018). “Teoría de la metáfora conceptual y teoría de la metáfora deliberada: ¿propuestas complementarias?” *Estudios de Lingüística Aplicada* [en línea], no. 68, pp. 165-198. [Consulta: 10 abril 2022]. DOI 10.22201/enallt.01852647p.2018.68.719. Disponible en: <https://ela.enallt.unam.mx/index.php/ela/article/view/719>
- Ceccarelli, L.** (2020). COVID-19: “las metáforas de la pandemia” . *Revista Mètode*. Disponible a: <https://metode.es/revistas-metode/opinio-revistas/especial-covid-19-es/covid-19-las-metaforas-de-la-pandemia.html>
- Cueva, M.A.L., Montengro-García, M.I., Cortez, A.D.C.** (2021). “La COVID-19 y la metáfora bélica: un análisis cognitivo en los diarios digitales y las redes sociales”. *Boletín de la Academia Peruana de la Lengua* [en línea], no. 70, pp. 155-196. [Consulta: 2 octubre 2022]. Disponible a: <http://portal.amelica.org/ameli/journal/497/4972956008/html/index.html>
- Crespo-Fernández, E.** (2021). “Metaphors Used to Communicate the Coronavirus State of Emergency in the United Kingdom and Spain: A Contrastive Analysis”. *Miscelánea: A Journal of English and American Studies* [en línea], vol. 64. [Consulta: 10 abril 2022]. DOI 10.26754/ojs_misc/mj.20216050. Disponible a: <https://papiro.unizar.es/ojs/index.php/misc/article/view/6050>
- Croft, W; Cruse , D.A.** (2008). *Lingüística Cognitiva*. Madrid: Ediciones Akal, SA.
- Cuenca, M.J., Hilferty, J.** (2013). *Introducción a la Lingüística cognitiva*. Barcelona: Editorial Planeta.
- Cuenca, M. J.** (2021). “La «guerra» contra la COVID-19 i altres estratègies discursives per a conceptualitzar la pandèmia”. *Allò que hem après de la COVID-19 : informe de l'Institut d'Estudis Catalans* [en línia], pp. 165-170. [Consulta: 21 maig 2022]. DOI 10.2436/15.2000.69.28. Disponible en: <https://doi.org/10.2436/15.2000.69.28>
- Domènech, O., & Montané, M.** (2022). “Terminologia, neologia i COVID-19: anàlisi de la creativitat lèxica en català”. *Revista de Llengua i Dret, 0(77)*, 36-53. doi: <http://dx.doi.org/10.2436/rld.i77.2022.3769>
- El Refaie, E.** (2019). *Visual metaphor and embodiment in graphic illness narratives*. Oxford University Press. Disponible a: <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/oso/9780190678173.001.0001/oso-9780190678173>

Fauconnier, G., & Turner, M. (2003). *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. Basic Books. ISBN 9780465087860.

Fauconnier, G. & Turner, M. (2003). "Conceptual Blending, Form and Meaning. *Recherches en Communication*"; No 19: *Sémiotique cognitive — Cognitive Semiotics*; 57-86. 19. 10.14428/rec.v19i19.48413. Disponible a: https://www.researchgate.net/publication/45359086_Conceptual_Blending_Form_and_Meaning

Filardo-Llamas, L. (2021). "Tsunamis, waves, quixotes, and ko-vid metaphors about the pandemic as seen in cartoons". *Metode*, 2021(11), 14–20. <https://doi.org/10.7203/METODE.11.18273>

Gende, C. E. (2016). "Metáfora y concepto: ¿Ricoeur crítico de Lakoff y Johnson?". *Logos: Revista De Lingüística, Filosofía Y Literatura*, 26(1), 102–110. <https://doi.org/10.15443/RL2607>

Godoy, A. (2021). "Movilización y resistencia en redes sociales frente al uso de metáforas bélicas para referirse a la pandemia del COVID-19: #ReframeCovid". Disponible a: https://repositoriosdigitales.mincyt.gov.ar/vufind/Record/RDUNLAM_42dcd38e3ff71879a6a0600444a5dcdd

Gonzalez, D. S. (2020). "Metáforas y metonimias de la pandemia de COVID-19 y la cuarentena". *Semas*, Vol.2, núm.3. Disponible a: https://ri.conicet.gov.ar/bitstream/handle/11336/135201/CONICET_Digital_Nro.da16f894-226b-4668-9c90-c9a57430f50a_A.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Grady, J. (1997). *Foundations of Meaning: Primary Metaphors and Primary Scenes*. [en línea], [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://escholarship.org/uc/item/3g9427m2>

Granda, E. (2000). "La salud pública y las metáforas sobre la vida". *Rev. Fac. Nac. Salud Pública*, 18(2), 83–100. Disponible a: <https://www.redalyc.org/pdf/120/12018207.pdf>

Gutierrez, S. (2020). *Estudio contrastivo inglés-español de metáforas conceptuales sobre la crisis del covid-19 en el periodismo económico*. Disponible a: <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/121206/7/titaniaTFM06250memoria.pdf>

Ibarretxe-Antuñano, I., Valenzuela, J. et al. (2016). *Lingüística Cognitiva*. Barcelona: Antrophos Editorial.

Kövecses, Z. (1990). *Emotion Concepts*. S.l.: s.n. ISBN 9781461279624. Disponible a: https://www.researchgate.net/publication/232427630_Emotion_Concepts

Kövecses, Z. (2010). *Metaphor a practical introduction*. New York: Oxford University Press. Disponible a: <https://www.pdfdrive.com/metaphor-a-practical-introduction-second-edition-d18157167.html>

Lakoff, G. (2007). *No pienses en un elefante*. Madrid: Editorial Complutense. Disponible a: <https://www.textosenlinea.com.ar/academicos/Lakoff%20-%20No%20pienses%20en%20un%20elefante.pdf>

Lakoff, G., Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh, the embodied mind and its challenge to Western Thought*. Basic Books Press. Disponible a: <https://www.semanticscholar.org/paper/Philosophy-in-the-flesh-%3A-the-embodied-mind-and-its-Lakoff-Johnson/1745ec3f918cd551a8579261d3cfb0403de6a7be>

Lakoff, G., Johnson, M. (2018). *Metáforas de la vida cotidiana*. Madrid: Ediciones Cátedra.

Lakoff, G., Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press. Disponible a: <https://www.textosenlinea.com.ar/libros/Lakoff%20y%20Johnson%20-%20Metaphors%20We%20Live%20By%20-%201980.pdf>

Montolío, E. (2020). *Cosas que pasan cuando conversamos*. Barcelona: Ariel.

Morales, A. (2022). “Exploració lexicomètrica del discurs sobre la COVID-19. Anàlisi de quatre contextos institucionals estatals i supranacionals”. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 78, 155–176. <https://doi.org/10.2436/rld.i78.2022.3804>

Musolff, A. (2022). “‘War against COVID-19’: Is the PANDEMIC AS WAR metaphor helpful or hurtful?”. *Pandemic and Crisis Discourse. Communicating COVID-19 and Public Health Strategy*. Disponible a: https://www.academia.edu/71803992/War_against_COVID_19_Is_the_PANDEMIC_AS_WAR_metaphor_helpful_or_hurtful_email_work_card=thumbnail

Musolff, A. (2022). “‘World-beating’ Pandemic Responses: Ironical, Sarcastic, and Satirical Use of War and Competition Metaphors in the Context of COVID-19 Pandemic.” *37(2)*, 76–87. <https://doi.org/10.1080/10926488.2021.1932505>

Musolff, A., Breeze, R., Kondo, K., Vilar-Lluch, S. (2022). *Pandemic and Crisis Discourse: Communicating COVID-19 and Public Health Strategy*. S.l.: Bloomsbury Publishing. ISBN 9781350232709.

Pérez i Brufau, R. (2007). “INTERNET: una xarxa de metàfores”. *Digitum*, 9, UOC. Disponible a: <https://www.raco.cat/index.php/Digithum/article/download/72983/83344/>

Perez, C., Roca, F., Trinidad, C. (2021). De las trincheras donde se libra la guerra contra el COVID a la carrera por la vacuna: cómo nos afectan las metáforas empleadas durante la pandemia. *Canal Nebrija*. Disponible a: <https://www.nebrija.com/medios/canalnebrija/videos/de-las-trincheras-donde-se-libra-la-guerra-contra-el-covid-a-la-carrera-por-la-vacuna-como-nos-afectan-las-metaforas-empleadas-durante-la-pandemia/>

Pérez-Sobrino, P., Semino, E., Ibarretxe-Anatuñano, I., Koller, V., Olza, I. (2022). “Acting like a Hedgehog in Times of Pandemic: Metaphorical Creativity in the #reframecovid Collection”. *Metaphor and Symbol* [en línia], vol. 37, no. 2, pp. 127-139.

[Consulta: 31 octubre 2022]. DOI 10.1080/10926488.2021.1949599. Disponible a: <https://doi.org/10.1080/10926488.2021.1949599>.

Perla, M.P. (2020). “Entrevista a Iraide Ibarretxe: ‘Las metáforas bélicas de la covid perjudican la cohesión social.’”. *Heraldo*. Disponible a: <https://www.heraldo.es/noticias/sociedad/2020/07/23/iraide-ibarretxe-las-metaforas-belicadas-de-la-covid-perjudican-la-cohesion-social-entrevista-1387252.html>

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2013-): *Diccionario histórico de la lengua española (DHLE)* [en línea]. [Consulta: octubre 2022]

#ReframeCovid collection. *Google Docs* [en línea], [sense data]. [Consulta: 31 octubre 2022]. Disponible a: https://docs.google.com/spreadsheets/d/139iY5kn1tCuHOQ2Y1q2LjVQrs27jFoBLGJHA EJagtDA/edit?usp=embed_facebook

Semino, E. (2021a). “From roast dinners to seatbelts: Metaphors to address Covid-19 vaccine hesitancy”. [en línea], [Consulta: 1 noviembre 2022]. Disponible a: https://www.academia.edu/52467142/From_roast_dinners_to_seatbelts_Metaphors_to_address_Covid_19_vaccine_hesitancy

Semino, E. (2021b). “Not Soldiers but Fire-fighters”-Metaphors and Covid-19”. *Health Communication*, 36(1), 50–58. <https://doi.org/10.1080/10410236.2020.1844989>

Silvera, M. (2020). “¿Guerra contra el Covid-19? No culpes a la metáfora”. *elconfidencial.com* [en línea]. [Consulta: 11 abril 2022]. Disponible a: https://blogs.elconfidencial.com/tecnologia/tribuna/2020-04-29/guerra-covid-19-metaphora_2570808/

Sontang, S.; De, T., & Muchnik, M. (2003). *La enfermedad y sus metáforas*. Buenos Aires: Taurus. Disponible a: https://dixitciencia.com/wp-content/uploads/Sontag_Susan-La_enfermedad_y_sus_metaphoras_El_Sida_y_sus_metaphoras.pdf

Spiegelhalter, D. i Masters, A. (2021). *Covid By Numbers: Making Sense of the Pandemic with Data*. S.l.: Penguin UK. ISBN 9780241541081.

TV3. (2020). *El somni de Jordi Basté: «Tots volem ser Covid free» - La Marató de TV3* [en línea]. [Consulta: 12 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=01FrBMgsnx4>

Tuson, J. (2008). *Això és (i no és) Allò: la invasió de la metàfora ?* 1. ed. Barcelona: Ara llibres.

Valenzuela, J. (2009). “What empirical work can tell us about primary metaphors”. *Quaderns de Filologia. Estudis lingüístics. Vol. XIV* 235-249. [en línea], [Consulta: 6 novembre 2022]. Disponible a: https://www.academia.edu/90015237/WHAT_EMPIRICAL_WORK_CAN_TELL_US

ANNEXOS

ÍNDEX

ANNEX I: MC EN ARTICLES DE DIFUSIÓ	48
LA PANDÈMIA ÉS EL MAR	48
On hi ha onades	48
On es poden fer activitats	49
On poden haver-hi desastres naturals	51
LA PANDÈMIA ÉS UN CASTELL DE FOCS	52
LA PANDÈMIA ÉS UN ESCENARI.....	52
LA PANDÈMIA ÉS UN FET ATMOSFÈRIC.....	53
LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI.....	55
LA PANDÈMIA ÉS UN INFERN	57
LA PANDÈMIA ÉS UN VIATGE	57
LA PANDÈMIA ÉS UNA CARRERA D'OBSTACLES	59
LA PANDÈMIA ÉS UNA ENTITAT.....	61
En forma d'ésser viu.....	61
En forma d'objecte	62
LA PANDÈMIA ÉS UNA FÀBRICA DE TEIXITS.....	63
LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA	63
LA PANDÈMIA ÉS UNA MUNTANYA	66
LA PANDÈMIA ÉS UN TÚNEL	66
ELS CONTAGIS SÓN D'UNA GRÀFICA	67
EL CORONAVIRUS ÉS UNA TAPADORA	67
EL NOSTRE COS ÉS UNA EINA CONTRA EL CORONAVIRUS.....	68
LES PERSONES SÓN UN RAMAT.....	69
ANNEX II: MC EN IMATGES GRÀFIQUES.....	70

ANNEX I: MC EN ARTICLES DE DIFUSIÓ

LA PANDÈMIA ÉS EL MAR
On hi ha onades
La sisena onada comença a remetre a Catalunya
Garrido, G., (31 gener 2022). "La sisena onada comença a remetre a Catalunya". <i>Ara.cat</i> . [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.ara.cat/societat/salut/sisena-onada-comenca-remetre-catalunya_1_4256386.html
Nueva ola de coronavirus: seis claves para entender lo que está pasando ... de repente, surge con fuerza una nueva variante, la ómicron.
González, M.A. (23 diciembre 2021). "Nueva ola de coronavirus: seis claves para entender lo que está pasando". <i>La Voz del Interior</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.lavoz.com.ar/ciudadanos/nueva-ola-de-coronavirus-seis-claves-para-entender-lo-que-esta-pasando/
En la primera onada només es va veure la punta de l' iceberg .
Comas, U., (15 novembre 2020). "«En la primera onada només es va veure la punta de l'iceberg»". <i>El Punt Avui</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.elpuntavui.cat/societat/article/14-salut/1879260-en-la-primera-onada-nomes-es-va-veure-la-punta-de-l-iceberg.html
The three conditions for a new wave of excess hospitalizations and deaths before the autumn are in place," Dr Kluge said. "New variants, deficit in vaccine uptake, increased social mixing. There will be a new wave in the WHO European Region unless we remain disciplined, [...]
"WHO warns of risk of a new COVID-19 wave". (01 juliol 2021). <i>United Nations Western Europe</i> [en línia]. [Consulta: 23 octubre 2022]. Disponible a: https://unric.org/en/who-warns-of-risk-of-a-new-covid-19-wave/
La pandémie de Covid-19 s'est traduite en France par quatre vagues épidémiques, au printemps et à l'automne 2020, début 2021, puis pendant l'été 2021. Bien que les pics se soient atténués au fil des vagues , leur durée a augmenté entre la première et la troisième vague , conduisant à un accroissement du nombre de formes graves de la maladie et de décès à chacune d'entre elles.

<p>Haas, E.J., Angulo, F.J., Mclaughlin, J.M., Anis, E., Singer, S.R., Khan, F., Brooks, N., Smaja, M., Mircus, G., Pan, K., Southern, J., Swerdlow, D.L., Jodar, L., Levy, Y. y Alroy-Preis, S., (2021). “Impact and effectiveness of mRNA BNT162b2 vaccine against SARS-CoV-2 infections and COVID-19 cases, hospitalisations, and deaths following a nationwide vaccination campaign in Israel: an observational study using national surveillance data”. <i>The Lancet</i> [en línia], vol. 397, no. 10287, pp. 1819-1829. [Consulta: 23 octubre 2022]. DOI 10.1016/S0140-6736(21)00947-8. Disponible a: https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0140673621009478</p>
<p>La nueva ola de la COVID-19: Surfearla o morir en el intento.</p>
<p>Rodriguez, J. (29 gener 2021). "La nueva ola de la COVID-19: Surfearla o morir en el intento". <i>Conexión ESAN</i>. [en línia]. [Consulta: 12 novembre 2022]. Disponible a: https://www.esan.edu.pe/conexion-esan/la-nueva-ola-de-la-covid-19-surfearla-o-morir-en-el-intento</p>
<p>On es poden fer activitats</p>
<p>Sanitat es mulla sobre si serà necessari el Certificat Covid a bars i restaurants.</p>
<p>Puértolas, S., (29 juliol 2021). “Sanitat es mulla sobre si serà necessari el Certificat Covid a bars i restaurants”. <i>Catalunya Diari</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://catalunyadiari.com/actualitat/sanitat-decisio-certificat-covid</p>
<p>En esa línea, afirmó que necesita de los “rayos ultravioletas” porque “son especiales para no pescar el coronavirus.”</p>
<p>“Habló la señora que tomó sol en Palermo: «Voy a salir otra vez y todas las veces que quiera»”. (21 abril 2020). <i>Perfil</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.perfil.com/noticias/actualidad/coronavirus-senora-tomo-sol-palermo-voy-a-salir-todas-las-veces-que-quieras.phtml</p>
<p>Los sectores más afectados por la COVID-19 aprenden a surfear la ola de la crisis.</p>
<p>Lobillo, E., (23 març 2021). “Los sectores más afectados por la COVID-19 aprenden a surfear la ola de la crisis”. <i>Cinco Días</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://cincodias.elpais.com/cincodias/2021/03/23/extras/1616491698_458493.html</p>
<p>La situación es suficientemente grave como para no perder el tiempo buscando responsables, sino sumar esfuerzos para trabajar juntos, remar juntos, para sacar adelante un país conmocionado por una pandemia nunca conocida en España.</p>
<p>“Hay que remar juntos”. (10 març 2020). <i>El correo gallego</i> [en línia], [2020]. [Consulta: 23 octubre 2022]. Disponible a: https://www.elcorreogallego.es/hemeroteca/hay-remar-juntos-OTcg1234857</p>

<p>Toni Mora: “Cal remar tots junts per tornar a la normalitat protegint l'ocupació i la salut de la gent”.</p>
<p>“Toni Mora: ‘Cal remar tots junts per tornar a la normalitat protegint l'ocupació i la salut de la gent’”. (12 març 2021). <i>L’Hdigital</i> [en línia]. [consulta: 23 octubre 2022]. Disponible a: https://lhdigital.cat/web/digital-h/noticia/societat/-/journal_content/56_INSTANCE_43Th/11023/14986774</p>
<p>Nous nous rendons compte que nous nous trouvons dans la même barque, tous fragiles et désorientés, mais tous appelés à ramer ensemble, tous ayant besoin de nous reconforter mutuellement.</p>
<p>“Covid-19 : Si un membre souffre...”. (21 maig 2020). <i>ACN CANADA</i> [en línia]. [Consulta: 23 octubre 2022]. Disponible a: https://acn-canada.org/fr/covid-19-si-un-membre-souffre/</p>
<p>Together we will overcome this tsunami by all rowing in the same direction, coming together, each one in their own role, because we all need each other in these crucial moments.</p>
<p>“Time for everyone to row in the same direction”. (01 abril 2020). <i>Boluda Corporación Marítima</i> [en línia]. [Consulta: 23 octubre 2022]. Disponible a: https://www.boluda.com.es/en/2020/04/time-for-everyone-to-row-in-the-same-direction/</p>
<p>Cambio de rumbo en el protocolo establecido por Sanidad contra el coronavirus.</p>
<p>Llach, L., (27 febrer 2020). “Sanidad cambia el rumbo del protocolo sobre el coronavirus”. <i>euronews</i> [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: https://es.euronews.com/2020/02/26/cambio-de-rumbo-en-el-protocolo-establecido-por-sanidad-contra-el-coronavirus</p>
<p>Radar COVID és una aplicació que promou la salut pública mitjançant un sistema d'alerta de contagis de la COVID-19 i que posa a disposició dels USUARIS (d'ara endavant, individualment, l’“USUARI” i conjuntament, els “USUARIS”) la possibilitat de navegar per l'Aplicació i accedir als continguts i serveis de Radar COVID, d'acord amb aquestes CONDICIONS D'ÚS.</p>
<p>App RadarCOVID. [en línia], [2021]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: https://radarcovid.gob.es/</p>
<p>Coronavirus: Navegar amb onades i sense brúixola.</p>

Álvarez, C., (3 abril 2020). “Coronavirus: Navegar amb onades i sense brúixola”. *elperiodico* [en línia]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20200403/coronavirus-navegar-amb-onades-i-sense-bruixola-7917050>

On poden haver-hi desastres naturals

Scotland is facing a “**tsunami**” of Omicron cases, with the variant likely to replace Delta as the dominant form of the virus within days, Nicola Sturgeon has warned. The first minister said the 110 cases that have been recorded in the country are only the “**tip of the iceberg**”.

“Covid: Scotland facing «tsunami» of Omicron cases”. (10 desembre 2021). *BBC News* [en línia], 2021. 10 diciembre 2021. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-59610582>

El tsunami de ómicron impacta en todo el mundo: ¿Es la traca final de la pandemia?

Ordóñez, R., (25 desembre 2021). El tsunami de ómicron impacta en todo el mundo: ¿Es la traca final de la pandemia? *El Independiente* [en línia]. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.elindependiente.com/vida-sana/salud/2021/12/25/el-tsunami-de-omicron-impacta-en-todo-el-mundo-es-la-traca-final-de-la-pandemia/>

“**Tsunami** de nous casos.” Així és com el director general de l’Organització Mundial de la Salut (OMS), Tedros Adhanom Ghebreyesus, es va referir ahir a la nova onada de contagis per covid-19, causada per l’auge de la variant òmicron, sumada a la persistència de la delta.

“L’OMS alerta d’un «tsunami» de casos per la variant ómicron” (30 des 2021). *El Punt Avui* [en línia]. [Consulta: 23 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/2078884-l-oms-alerta-d-un-tsunami-de-casos-per-la-variant-omicron.html>

Le “**tsunami**” des cas dus aux variants Omicron et Delta de Covid-19 va conduire les systèmes de santé au bord de l’*«effondrement»*, a mis en garde mercredi l’Organisation mondiale de la santé. “*Je suis très préoccupé par le fait qu’Omicron, plus transmissible, circulant en même temps que Delta, entraîne un tsunami de cas*”.

“Covid-19: le «tsunami» des cas conduira les systèmes de santé au bord de l’«effondrement», alerte l’OMS”. (19 desembre 2021). *LEFIGARO* [en línia]. [Consulta: 23 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.lefigaro.fr/sciences/covid-19-le-risque-lie-a-omicron-tres-eleve-selon-l-oms-20211229>

LA PANDÈMIA ÉS UN CASTELL DE FOCS

El tsunami de ómicron impacta en todo el mundo: ¿Es la **traca final** de la pandemia?

Ordóñez, R., (25 desembre 2021). El tsunami de ómicron impacta en todo el mundo: ¿Es la traca final de la pandemia? *El Independiente* [en línia]. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.elindependiente.com/vida-sana/salud/2021/12/25/el-tsunami-de-omicron-impacta-en-todo-el-mundo-es-la-traca-final-de-la-pandemia/>

Taula annex 2 LA PANDÈMIA ÉS UN CASTELL DE FOCS

LA PANDÈMIA ÉS UN ESCENARI

El primer **escenari**, assumint que Catalunya segueix el mateix ritme que Itàlia, situaria l'arribada del pic el 28 d'abril.

“Escenaris amb què treballa el Departament de Salut per fer front al pic de Covid-19”. (25 març 2020). *CCMA* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.ccma.cat/324/escenaris-amb-que-treballa-el-departament-de-salut-per-fer-front-al-pic-de-covid-19/noticia/2999803/>

Guia per a entendre com **actuen** les vacunes.

Pou, L.B., Toni, (16 abril 2021). Guia per entendre com actuen les vacunes. *Ara.cat* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.ara.cat/societat/guia-practica-per-entendre-com-actuen-vacunes-contra-covid-19_136_3950878.html

El paper de la confiança per combatre la pandèmia amb èxit.

Olives, E.V., (14 octubre 2020). “El paper de la confiança per combatre la pandèmia amb èxit”. *Ara.cat* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.ara.cat/opinio/paper-confianza-combatre-pandemia-coronavirus-covid-19-ester-vilallonga-olives_129_1034678.html

La tragedia, desde dentro.

Serrano, T. de M., Nayeli Cruz, Mónica González, Hector Guerrero, Gladys, (31 gener 2021). “La tragedia, desde dentro”. *El País México* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: <https://elpais.com/mexico/2021-01-31/los-paramedicos-al-limite.html>

La pandemia de COVID-19, con todos sus retos, demostró lo imprescindible que es la tarea diaria de quienes están en la primera línea, y también de los que están fuera del **foco de atención**. Todas las personas que trabajan en el área de Sanidad cumplen un **rol** fundamental y contribuyen a la fortaleza de todo el sistema de salud, para enfrentar los desafíos más complejos y salir adelante.

¡Gracias a todo el personal sanitario! (21 setembre 2021). *Roche*. [en línia]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: https://www.roche.com.ar/es/sala_de_prensa/Roche_stories/Gracias-a-todo-el-personal-sanitario.html

Taula annex 3 LA PANDÈMIA ÉS UN ESCENARI

LA PANDÈMIA ÉS UN FET ATMOSFÈRIC

El epidemiólogo que vio venir el virus dice que se acerca un “**huracán Covid** de categoría 5”.

El epidemiólogo que vio venir el virus dice que se acerca un «huracán Covid de categoría 5». (01 febrer 2021). *ElHuffPost* [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: https://www.huffingtonpost.es/entry/el-epidemiologo-que-vio-venir-el-virus-dice-que-se-acerca-un-huracan-covid-de-categoria-5_es_60181525c5b63b0fb282fde9

“[...]la probabilidad de que el mundo viva un **huracán COVID-19** por cuatro aristas de esa **tormenta huracanada**, que son: las nuevas variantes, el relajamiento de las medidas preventivas, el no acceso a las vacunas en forma adecuada y con programas eficientes de vacunación y la cuarta es la probabilidad de reinfección”.

“Si el Estado no tiene el poder para prevenir eventos supercontagadores va a tener que imponer más restricciones”. (31 març 2021). *infobae* [en línia]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.infobae.com/salud/2021/03/31/si-el-estado-no-tiene-el-poder-para-prevenir-eventos-supercontagadores-va-a-tener-que-imponer-mas-restricciones/>

La tempesta perfecta: setena onada de covid i tancament de més de 8.500 llits als hospitals.

Salinas, N., (04 juliol 2022). “La tempesta perfecta: setena onada de covid i tancament de més de 8.500 llits als hospitals”. *elperiodico* [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.elperiodico.cat/ca/societat/20220704/tempesta-perfecta-septima-onada-covid-14001141>

La avalancha de contagios por la variante ómicron y el avance de la tercera dosis disparan la inmunidad entre la población.

<p>Güell, O., (3 gener 2022). “La avalancha de contagios por la variante ómicron y el avance de la tercera dosis disparan la inmunidad entre la población”. <i>El País</i> [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: https://elpais.com/sociedad/2022-01-03/la-avalancha-de-contagios-por-la-variante-omicron-y-el-avance-de-la-tercera-dosis-disparan-la-inmunidad-entre-la-poblacion.html</p>
<p>“La catástrofe de la covid pudo haberse evitado”: las conclusiones del informe de expertos independientes sobre el papel de la OMS y los gobiernos durante la pandemia.</p>
<p>“«La catástrofe de la covid pudo haberse evitado»: las conclusiones del informe de expertos independientes sobre el papel de la OMS y los gobiernos durante la pandemia”. (12 maig 2021). <i>BBC News Mundo</i> [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-57089349</p>
<p>Coronavirus is “tornado with a long tail,” WHO Europe says as cases rise among young. “It’s a tornado with a long tail and it’s a multi-organ disease,” said Dr. Hans Kluge, the WHO’s top official in Europe.</p>
<p>“WHO warns of risk of young people infecting vulnerable with COVID-19”. (27 agost 2020). <i>NBC News</i> [en línia]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: https://www.nbcnews.com/health/health-news/coronavirus-tornado-long-tail-who-europe-says-cases-rise-among-n1238433</p>
<p>Tornarà a sortir el sol!</p>
<p>“Tornarà a sortir el Sol!”. <i>mind-u.</i> [en línia], [sense data]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: http://mind-u.cat/ca/noticies/tornara-a-sortir-el-sol/</p>
<p>El COVID-19 es mucho más que una pandemia, es un volcán en erupción que está sacando a la superficie toda la basura que ha generado el perverso sistema capitalista, está dejando al descubierto las desigualdades entre los países y las personas, y esto es más aterrador que el mismo virus.</p>
<p>“El racismo develado en tiempos del COVID-19”. (30 abril 2020). <i>CIDAF - UCM</i> [en línia]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: https://cidafucm.es/spip.php?article37377</p>

Taula annex 4 LA PANDÈMIA ÉS UN FET ATMOSFÈRIC

LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI

Explosió de contagis a les escoles: es doblen els **grups confinats**.

Vicens, L., (19 gener 2022). “Explosió de contagis a les escoles: es doblen els grups confinats i es detecten 15.000 positius en un dia”. *Ara.cat* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.ara.cat/societat/educacio/explosio-contagis-escoles-doblen-grups-confinats-detecten-15-000-positius-dia_1_4244633.html

El coronavirus **avança imparable** a Espanya.

“El coronavirus ataca la redacció de la SER a Barcelona”. (12 març 2020). *Catalunyapress* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.catalunyapress.cat/texto-diario/mostrar/1843946/coronavirus-ataca-redaccio-barcelona>

El brot de coronavirus Covid-19 ha desencadenat una **alarma** mundial perquè es tracta d'una nova malaltia que **s'escampa ràpidament**.

Mas, C., Sánchez, S. (24 gener 2021). “Com ens podem protegir del coronavirus?”. *Ara.cat* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.ara.cat/internacional/coronavirus-prevencio-sintptomes-tractaments-recomanacions-consells_1_1180564.html

Al no haver lluitat amb tots els mitjans al nostre abast per a **extingir** al coronavirus mentre vam poder fer-ho, ara depenem de l'atzar.

Costas, E. (29 gener 2022). “Si després d'òmicron hi hagués una altra variant, com seria? Depèn del «fitness»?”. *Regió7* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.regio7.cat/salut/2022/01/29/despres-omicron-hi-hagues-altra-62088736.html>

Es possible que el coronavirus se **propague** de forma **incontrolable**.

Micó, A.B. (08 octubre 2020). “Es possible que el coronavirus se propague de forma incontrolable”. *AS.com* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://as.com/diarioas/2020/10/08/actualidad/1602149659_163314.html

El coronavirus, **sota control** a escoles i instituts de la ciutat.

Casas, L., (10 maig 2021). “El coronavirus, sota control a escoles i instituts de la ciutat”. *Tarragona Ràdio – Notícies, programes i podcasts de Tarragona* [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.tarragonaradio.cat/el-coronavirus-sota-control-a-escoles-i-instituts-de-la-ciutat/>

<p>Tedros Adhanom Ghebreyesus advertió que la pandemia del nuevo coronavirus sigue “fuera de control”.</p>
<p>“¿Por qué es tan difícil para los humanos unirse?»: el emotivo llamado a la unidad frente al coronavirus que hizo entre lágrimas el director de la OMS”. (9 juliol 2020). <i>BBC News Mundo</i> [en línia]. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-53356817</p>
<p>China calls for 'global firewall' to halt spread of COVID-19.</p>
<p>Shotaro T., CK Tan. (22 novembre 2020). “China calls for «global firewall» to halt spread of COVID-19”. <i>Nikkei Asia</i> [en línia]. [Consulta: 15 octubre 2022]. Disponible a: https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/China-calls-for-global-firewall-to-halt-spread-of-COVID-19</p>
<p>Cada uno de nosotros y nosotras es el cortafuegos que puede frenar este incendio y ponerle fin lo antes posible.</p>
<p>“Comparecencia del presidente del Gobierno en el Congreso de los Diputados por el Estado de Alarma en la crisis del coronavirus” (18 març 2020). <i>La Moncloa</i>. [en línia]. [Consulta: 15 octubre 2022]. Disponible a: https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/intervenciones/Paginas/2020/prsp18032020.aspx</p>
<p>Las vacunas, un cortafuegos para la transmisión del COVID-19.</p>
<p>“Las vacunas, un cortafuegos para la transmisión del COVID-19”. (4 juny 2021). Gobierno de España. [en línia]. [Consulta: 15 octubre 2022]. Disponible a: https://www.vacunacovid.gob.es/voces-expertas/las-vacunas-un-cortafuegos-para-la-transmision-del-covid-19</p>
<p>Please spread the word so we can build our vaccine firewall as quickly as possible and keep our communities safe.</p>
<p>“19 May 2021–message from Solihull’s Director of Public Health, Ruth Tennant”. (19 maig 2021) <i>solihull.gov.uk</i>. [en línia]. [Consulta: 22 octubre 2022]. Disponible a: https://www.solihull.gov.uk/news/19-may-2021-message-solihulls-director-public-health-ruth-tennant</p>
<p>Xi Jinping propose un “pare-feu mondial” contre la pandémie et le libre-échange pour la reprise de l'économie mondiale.</p>
<p>“Xi Jinping propose un «pare-feu mondial» contre la pandémie et le libre-échange pour la reprise de l'économie mondiale”. (22 novembre 2021). <i>French.news.cn</i>. [en línia]. [Consulta: 22 octubre 2022]. Disponible a: http://french.xinhuanet.com/2020-11/22/c_139534613.htm</p>

El Baix Segrià demana vacunar 4.000 treballadors fixes de la fruita com a “**tallafo**c” de contagis.

“El Baix Segrià demana vacunar 4.000 treballadors fixes de la fruita com a «tallafo» de contagis”. (19 març 2021). *NacióLleida*. [en línia]. [Consulta: 22 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.naciodigital.cat/lleida/noticia/42775/baix-segria-demana-vacunar-4000-treballadors-fixes-fruita-tallafo-contagis>

Taula annex 5 LA PANDÈMIA ÉS UN INCENDI

LA PANDÈMIA ÉS UN INFERN

When **the hell** of this coronavirus lasts a year.

Aparicio, R., (26 abril 2021). When the hell of this coronavirus lasts a year. *surinenglish.com* [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: <http://www.surinenglish.com/lifestyle/202104/16/when-hell-this-coronavirus-20210416103258-v.html>

COVID-19: L'INFERN DE LA XARXA ENMIG DE L'ESTAT D'ALARMA

Sierra, A., (13 març 2020) “COVID-19: L’infern de la xarxa enmig de l’estat d’alarma”. *SECB* [en línia], 2020. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: <https://secbcaixabank.info/ca/salut/covid-19-1%27infern-de-la-xarxa-enmig-de-1%27estat-d%27alarma/>

Taula annex 6 LA PANDÈMIA ÉS UN INFERN

LA PANDÈMIA ÉS UN VIATGE

“**No vamos por buen camino**”, alerta Sagardui sobre la evolució de la pandèmia en Euskadi

Osorio, S., (20 octubre 2021) “«No vamos por buen camino», alerta Sagardui sobre la evolució de la pandèmia en Euskadi”. *El Correo* [en línia]. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: <https://www.elcorreo.com/sociedad/salud/covid-euskadi-gotzone-sagardui-pandemia-mal-camino-20211020124721-nt.html>

Dicho esto, también tenemos personas que estaban muy sanas antes de ser hospitalizadas con el COVID-19, pero que pueden haber sufrido numerosas complicaciones, y por lo tanto se enfrentan a una **prolongada trayectoria** de recuperación.

Schneider, J. Steere, H., Stein, J. (01 juliol 2020). “Más allá del respirador: Recuperación y rehabilitación después del COVID-19”. *Massachusetts General Hospital* [en línia]. [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.massgeneral.org/es/coronavirus/mas-alla-del-respirador>

Cronología: **Rastreado el camino** hacia la vacunación en América Latina.

Harrison, CH., Horwitz, L. Zissis, C. (25 juliol 2022). “Cronología: Rastreado el camino hacia la vacunación en América Latina”. *AS/COA* [en línia]. [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.as-coa.org/articles/cronologia-rastreado-el-camino-hacia-la-vacunacion-en-america-latina>

Memòria institucional 2020: **Un viatge al cor** de la pandèmia.

“Memòria institucional 2020: Un viatge al cor de la pandèmia”. (31 desembre 2021). *Parc Sanitari Sant Joan de Déu* [en línia]. [Consulta: 1 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.pssjd.org/memoria-institucional-2020-un-viatge-al-cor-de-la-pandemia>

Si alguna cosa ens ha ensenyat la pandèmia de covid-19 és que necessitem un **canvi de direcció** radical.

Mazzucato, M., (16 maig 2022). La resposta a la pròxima pandèmia. *Ara Balears* [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.arabalears.cat/opinio/resposta-proxima-pandemia-129-4372401.html>

Una **hoja de ruta** para superar la pandèmia.

Georgieva, K., Adhanom, T., Malpass, D., (01 juny 2021). “Una hoja de ruta para superar la pandèmia”. *El País* [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: <https://elpais.com/opinion/2021-06-01/una-hoja-de-ruta-para-superar-la-pandemia.html>

La velocitat de propagació de la Covid-19 es manté en augment.

Guerrero, J.A. (03 octubre 2021). “La velocitat de propagació de la Covid-19 es manté en augment”. *El Món - Notícies i actualitat d'última hora en Català* [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: <https://elmon.cat/societat/velocitat-propagacio-dades-covid-312597/>

“**El camino largo**: Cuando los síntomas de la COVID-19 no desaparecen.”

<p>“El camino largo: Cuando los síntomas de la COVID-19 no desaparecen”. (2021). <i>NIH MedlinePlus Magazine</i> [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: https://magazine.medlineplus.gov/es/article/the-long-haul-when-covid-19-symptoms-dont-go-away</p>
<p>L'OMS alerta que la Covid té “un llarg camí per recórrer”.</p>
<p>Cerdans, M. (04 desembre 2020). “L’OMS alerta que la Covid té «un llarg camí per recórrer»”. <i>ElNacional.cat</i> [en línia]. [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: https://www.elnacional.cat/ca/salut/oms-alerta-covid-cami-recorrecr_562983_102.html</p>
<p>Still ‘a long way to go’ in coronavirus battle, WHO chief warns.</p>
<p>“Still ‘a long way to go’ in coronavirus battle, WHO chief warns”. (22 abril 2020). <i>UN News</i> [en línia], [Consulta: 13 novembre 2022]. Disponible a: https://news.un.org/en/story/2020/04/1062372</p>

Taula annex 7 LA PANDÈMIA ÉS UN VIATGE

<p>LA PANDÈMIA ÉS UNA CARRERA D’OBSTACLES</p>
<p>La directora del Trueta explica que aquesta cinquena onada segueix el mateix ritme que les anteriors.</p>
<p>Comas, U., (15 juliol 2021). “El 90% dels hospitalitzats per Covid al Trueta no estan vacunats - 15 juliol 2021”. <i>El Punt Avui</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.elpuntavui.cat/societat/article/14-salut/2000536-el-90-dels-hospitalitzats-per-covid-al-trueta-no-estan-vacunats.html</p>
<p>¿Cuáles son los obstáculos para lograr una inmunización universal contra la COVID-19?</p>
<p>“¿Cuáles son los obstáculos para lograr una inmunización universal contra la COVID-19?”. (04 juny 2020). <i>ISGlobal</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.isglobal.org/-/cuales-son-los-obstaculos-para-lograr-una-inmunizacion-universal-contra-la-covid-19-</p>
<p>La OMS divisa el final de la pandèmia: “Ya vemos la línea de meta”.</p>
<p>Garrido, G., (14 setembre 2022). “La OMS divisa el final de la pandèmia: «Ya vemos la línea de meta». <i>Ara en Castellano</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://es.ara.cat/sociedad/salud/oms-divisa-final-pandemia-vemos-linea-meta_1_4489522.html</p>

<p>En la carrera para la vacuna contra la COVID-19, la victoria o la derrota es de todos.</p>
<p>“En la carrera para la vacuna contra la COVID-19, la victoria o la derrota es de todos”. (10 febrer 2021). <i>Organización Mundial de la Salud</i>. [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.who.int/es/news/item/10-02-2021-in-the-covid-19-vaccine-race-we-either-win-together-or-lose-together</p>
<p>“Ya se puede ver la luz al final del túnel, el final está cerca”, afirma Tedros. Para poner el ejemplo del esfuerzo necesario para poner punto y final a la COVID, citó cómo “una persona que corre maratones no se para antes de llegar a la meta, sino que corre más y con toda su energía”.</p>
<p>“Esperanzador mensaje de la OMS sobre la COVID”. (15 setembre 2022). <i>Diario AS</i> [en línia]. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: https://as.com/actualidad/esperanzador-mensaje-de-la-oms-sobre-la-covid-n/</p>
<p>Pedro Sánchez ha afirmado que “la ciencia no solo arrolla los obstáculos que se encuentra por delante, sino que los aprovecha para perfeccionarse. Estamos ante uno de esos momentos. El obstáculo era descomunal, pero la solución lo será más aún. Estamos ante el principio del fin y España ya tiene un horizonte de salida”.</p>
<p>“El 70% de la población estará inmunizada en España a finales del mes de agosto”. (06 abril 2021). <i>La Moncloa</i>. [en línia]. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/Paginas/2021/060421-sanchez-vacunas.aspx.</p>
<p>“Carrera de obstáculos para inmunizar Europa. El continente sortea los problemas ocasionados por las farmacéuticas para cumplir sus objetivos de vacunación”.</p>
<p>“Carrera de obstáculos para inmunizar Europa”. (31 gener 2021). <i>Diario Sur</i>. [en línia]. [Consulta: 6 novembre 2022]. Disponible a: https://www.diariosur.es/internacional/union-europea/carrera-obstaculos-inmunizar-20210131225634-ntrc.html</p>

Taula annex 8 LA PANDÈMIA ÉS UNA CARRERA D'OBSTACLES

LA PANDÈMIA ÉS UNA ENTITAT
En forma d'èsser viu
La pandèmia treu el cap per sisena vegada.
Surroca, B. (26 novembre 2021). “La pandèmia treu el cap per sisena vegada”. <i>NacióDigital</i> . [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.naciodigital.cat/noticia/227499/la-pandemia-treu-el-cap-per-sisena-vegada
La nova soca aterra a Europa i preocupa a la majoria de països del continent.
Rodrigo, V. (26 novembre 2021). “Què sabem i què no de la variant Òmicron de la Covid?”. <i>NacióDigital</i> . [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.naciodigital.cat/noticia/227494/que-sabem-variant-nu
Les dosis de record són necessàries per augmentar la immunitat i ajudar a reduir el risc d'ingrés a l'hospital per malaltia greu, complicacions i morts per COVID-19. Igual que passa amb altres vacunes, el nivell de protecció pot començar a disminuir amb el temps.
“Vacuna contra la COVID-19, preguntes i respostes”. <i>ASPB - Agència de Salut Pública de Barcelona</i> [en línia], [sense data]. [Consulta: 6 novembre 2022]. Disponible a: https://www.aspb.cat/documents/vacuna-covid19/
El COVID-19 se va de Sanfermines , en la viñeta gràfica de Alfredo Boto.
Boto-Hervás, A., (11 juliol 2022). “El COVID-19 se va de Sanfermines, en la viñeta gràfica de Alfredo Boto”. [en línia]. [Consulta: 12 novembre 2022]. Disponible a: https://www.antena3.com/noticias/sociedad/covid19-sanfermines-vineta-grafica-alfredo-boto_2022071162cbe80d1c42850001e80e31.html
Memòria institucional 2020: Un viatge al cor de la pandèmia.
“Memòria institucional 2020: Un viatge al cor de la pandèmia”. (31 desembre 2021). <i>Parc Sanitari Sant Joan de Déu</i> [en línia]. [Consulta: 1 novembre 2022]. Disponible a: https://www.pssjd.org/memoria-institucional-2020-un-viatge-al-cor-de-la-pandemia
En el corazón de la pandèmia. Así lo vivimos.

<p>“En el corazón de la pandemia. Así lo vivimos”. (12 maig 2022). <i>Revista ROL de Enfermería</i> [en línia]. [Consulta: 1 novembre 2022]. Disponible a: https://e-rol.es/noticias/en-el-corazon-de-la-pandemia-asi-lo-vivimos/</p>
<p>L'expertise des infirmières au cœur de la pandémie de Covid-19.</p>
<p>Trochet, C., 2020. “L’expertise des infirmières au cœur de la pandémie de Covid-19”. <i>Revue De L’infirmiere</i>, vol. 69, no. 262, pp. 1. DOI 10.1016/S1293-8505(20)30160-3.</p>
<p>The Heart of the Pandemic: Insights of CMR Imaging in COVID-19.</p>
<p>Hays, A.G., Sheikh, F.H. (2020). “The Heart of the Pandemic: Insights of CMR Imaging in COVID-19”. <i>American College of Cardiology</i> [en línia]. [Consulta: 1 novembre 2022]. Disponible a: https://www.acc.org/latest-in-cardiology/articles/2020/11/02/15/17/the-heart-of-the-pandemic</p>
<p>En forma d’objecte</p>
<p>La Covid atterra al DIEC.</p>
<p>I.M. (20 novembre 2021). “La Covid aterra al DIEC, que l’accepta juntament amb coronavirus”. <i>Osona.com</i>. [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.naciodigital.cat/osona/destacat/227564/covid-atterra-diec-accepta-coronavirus</p>
<p>El riesgo de desnutrición en pacientes con Covid-19 sobrevuela incluso entre los no ingresados.</p>
<p>“El riesgo de desnutrición en pacientes con Covid-19 sobrevuela incluso entre los no ingresados”. <i>DiarioMedico</i> [en línia], [sense data]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.diariomedico.com/medicina/endocrinologia/el-riesgo-de-desnutricion-en-pacientes-con-covid-19-sobrevuela-incluso-entre-los-no-ingresados.html</p>
<p>La Covid sobrevola l’ABC.</p>
<p>Duaso, V. (10 agost 2020). “La Covid sobrevola l’ACB”. <i>BonDia Diari digital d’Andorra</i>. [en línia], [sense data]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.bondia.ad/esports/la-covid-sobrevola-lacb</p>

Taula annex 9 LA PANDÈMIA ÉS UNA ENTITAT

LA PANDÈMIA ÉS UNA FÀBRICA DE TEIXITS
Posen fil a l'agulla: Noves ajudes del govern espanyol contra la covid-19.
Ramos, A., (08 març 2021). Posen fil a l'agulla: Noves ajudes del govern espanyol contra la covid-19. Catalunya Diari [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://catalunyadiari.com/actualitat/moncloa-aprovara-dimarts-criteris-paquet-ajudes-11000-milions-euros
“Cosint la pandèmia” Els polítics governants estan cosint les seves proclames amb agulles de realisme i filatura d'eufemismes.
Bartolomé, J.L., (08 abril 2020). Cosint la pandèmia. Empordà [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.emporda.info/opinio/2020/04/08/cosint-pandemia-50769525.html
Si volem filar més prim , hem de distingir també entre els virus embolcallats i els no embolcallats.
Pérez, M. (22 març 2020). “Xavier Abad: «El coronavirus ha vingut per quedar-se»”. <i>El Temps</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.eltemps.cat/article/9749/xavier-abad-el-coronavirus-ha-vingut-per-quedar-se

Taula annex 10 LA PANDÈMIA ÉS UNA FÀBRICA DE TEIXITS

LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA
Explosió de contagis a les escoles: es doblen els grups confinat.
Vicens, L., (19 gener 2022). “Explosió de contagis a les escoles: es doblen els grups confinats i es detecten 15.000 positius en un dia”. <i>Ara.cat</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.ara.cat/societat/educacio/explosio-contagis-escoles-doblen-grups-confinats-detecten-15-000-positius-dia_1_4244633.html
París podria ser declarada “zona de alerta máxima” por rebrote del Covid-19.
“París podria ser declarada “zona de alerta máxima” por rebrote del Covid-19”. (02 octubre 2020). <i>TRT Español</i> . [en línia]. [Consulta: 16 octubre 2022]. Disponible a: https://www.trt.net.tr/espanol/vida-y-salud/2020/10/02/paris-podria-ser-declarada-zona-de-alerta-maxima-por-rebrote-del-covid-19-1501406

Es disparen els casos de covid-19.
“Es disparen els casos de covid-19”. (04 gener 2022). <i>El Punt Avui</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.elpuntavui.cat/societat/article/14-salut/2080613-es-disparen-els-casos-de-covid-19.html
Vanessa Willenberg, mallorquina de pares alemanys viu allà d'ençà que va esclatar la pandèmia .
“Com es viu la pandèmia a la Xina? Confinaments per barriades i certificat Covid als súpermercats”. (05 gener 2022). <i>NIB3</i> [en línia]. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://ib3.org/com-es-viu-pandemia-xina-confinament-certificat-supermercats
El cantante ha declarado en alguna ocasió que “ nos quieren matar a todos ” haciendo alusión a las vacunas o "que no son vacunas, sino experimentos genéticos... El cantante ha llegado a calificar la situación de la pandemia de “ genocidio planetario ”.
Clemente, A. (17 gener 2022). “La predicción de Miguel Bosé sobre el coronavirus: «La narrativa se les acaba, pero pasarán a nuevas maldades»”. [en línia]. [Consulta: 8 octubre 2022]. Disponible a: https://www.antena3.com/noticias/sociedad/prediccion-miguel-bose-coronavirus-narrativa-les-acaba-pero-pasaran-nuevas-maldades_2022011761e56310fd726300017b1d56.html
Sánchez defiende su “ estrategia nacional ” contra la pandemia ante las críticas de Casado por desentenderse.
Merino, J.C. (04 novembre 2020). “Sánchez defiende su “estrategia nacional” contra la pandemia ante las críticas de Casado por desentenderse”. <i>La Vanguardia</i> [en línia], 2020. [Consulta: 9 octubre 2022]. Disponible a: https://www.lavanguardia.com/politica/20201104/49238697227/sanchez-defiende-estrategia-nacional-pandemia-criticas-casado.html
“Eso está matando gente indiscriminadamente. ¿No podemos ser capaces de identificar al enemigo común ? ¿No podemos entender que las divisiones o las separaciones entre nosotros son realmente ventajosas para el virus?”, dijo.
“«¿Por qué es tan difícil para los humanos unirse?»: el emotivo llamado a la unidad frente al coronavirus que hizo entre lágrimas el director de la OMS”. (09 juliol 2020). <i>BBC News Mundo</i> [en línia]. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-53356817
En su turno, el Director Adjunto Operativo de la Guardia Civil, Laurentino Ceña, remarcó que la Guardia Civil “nos hemos unido a este esfuerzo colectivo” y “se ha implicado totalmente”, en colaboración con las Fuerzas Armadas, para “ colaborar en el objetivo final, que es derrotar a nuestro enemigo, el virus ”.

<p>“Primera reunión del Comité Técnico de gestión del coronavirus, tras la declaración del estado de alarma”. (16 març 2020). <i>PSOE</i>. [Consulta: 12 octubre 2022]. Disponible a: https://www.psoe.es/actualidad/noticias-actualidad/primer-reunion-del-comite-tecnico-de-gestion-del-coronavirus-tras-la-declaracion-del-estado-de-alarma/</p>
<p>“Nous sommes en guerre”: face au coronavirus, Emmanuel Macron sonne la “mobilisation générale”.</p>
<p>Lemarié, A., Pietralunga, C., (17 març 2020). “« Nous sommes en guerre » : face au coronavirus, Emmanuel Macron sonne la « mobilisation générale »”. <i>Le Monde.fr</i> [en línia]. [Consulta: 15 octubre 2022]. Disponible a: https://www.lemonde.fr/politique/article/2020/03/17/nous-sommes-en-guerre-face-au-coronavirus-emmanuel-macron-sonne-la-mobilisation-generale_6033338_823448.html</p>
<p>Interview télévisée de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre l'épidémie de Covid-19 (instauration d'un couvre-feu dans huit métropoles, état d'urgence sanitaire...), le 14 octobre 2020.</p>
<p>“Interview télévisée de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur la lutte contre l'épidémie de Covid-19 (instauration d'un couvre-feu dans huit métropoles, état d'urgence sanitaire...)”. (14 octobre 2020). <i>vie-publique.fr</i> [en línia]. [Consulta: 15 octobre 2022]. Disponible a: https://www.vie-publique.fr/discours/276714-emmanuel-macron-14102020-covid-19-couvre-feu</p>
<p>Curfews could be imposed in London to fight a second COVID-19 wave, the Evening Standard reported on Wednesday, citing the director of the London public health unit.</p>
<p>“UK could impose COVID curfew on London - Evening Standard”. (16 setembre 2020). <i>Reuters</i> [en línia]. [Consulta: 15 octubre 2022]. Disponible a: https://www.reuters.com/article/uk-health-coronavirus-britain-london-idUKKBN2671VG</p>
<p>Sanchez pide “no bajar la guardia” frente al coronavirus.</p>
<p>Gonzalez, I. (03 juliol 2021). “Pedro Sánchez pide “no bajar la guardia” frente al coronavirus”. <i>La Voz del Tajo</i> [en línia]. [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: https://www.lavozdeltajo.com/noticia/58240/nacional/pedro-sanchez-pide-no-bajar-la-guardia-frente-al-coronavirus.html</p>

Taula annex 11 LA PANDÈMIA ÉS UNA GUERRA

LA PANDÈMIA ÉS UNA MUNTANYA

El objetivo fundamental del **Plan de desescalada** es conseguir que, manteniendo como referencia la protección de la salud pública, se recupere paulatinamente la vida cotidiana y la actividad económica, [...].

“Plan de desescalada”. (28 abril 2020). *La Moncloa*. [en línia], [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/Paginas/enlaces/280420-enlace-desescalada.aspx>.

UNA ALTRA VEGADA CAP AMUNT, TORNA A ASCENDIR ELS CONTAGIS EN LA MAJORIA DE MUNICIPIS DE LA SAFOR

“Una altra vegada cap amunt, torna a ascendir els contagis en la majoria de municipis de la Safor “. *Diari Serpis*. [en línia], [sense data]. [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://diariserpis.com/una-altra-vegada-costa-amunt-torna-a-ascendir-els-contagis-en-la-majoria-de-municipis-de-la-safor/>.

Salut creu que **el pic** de contagis de covid no arribarà fins a mitjans de juliol.

“Salut creu que el pic de contagis de covid no arribarà fins a mitjans de juliol”. (28 juny 2022). *CCMA* [en línia]. [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.ccma.cat/324/en-directe-salut-informa-de-laugment-de-casos-de-covid/noticia/3172489/>

Taula annex 12 LA PANDÈMIA ÉS UNA MUNTANYA

LA PANDÈMIA ÉS UN TÚNEL

“Hemos pasado dos años y medio **en un largo y oscuro túnel**, y apenas empezamos a entrever **la luz al final del túnel**”, sostuvo el director general de la OMS, Tedros Adhanom Ghebreyesus [...] “Pero todavía **estamos lejos y el túnel todavía está oscuro**, con numerosos **obstáculos** que podrían hacernos caer si no vigilamos”.

“La OMS recurrió a una metáfora para explicar la actualidad de la pandemia de coronavirus”. (22 setembre 2022). *A24* [en línia]. [Consulta: 6 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.a24.com/actualidad/la-oms-recurrio-una-metaphora-explicar-la-actualidad-la-pandemia-coronavirus-n1046455>.

Salir del túnel pandémico con crecimiento y equidad: Una estrategia para un nuevo compacto social en América Latina y el Caribe

Izquierdo, A., Keefer, P., Blackman, A., Busso, M., Cavallo, E.A., Elacqua, G., Ibáñez, A.M., Messina, J., Mesquita Moreira, M., Scartascini, C., Schady, N. y Serebrisky, T., 2020. *Salir del túnel pandémico con crecimiento y equidad: Una estrategia para un nuevo compacto social en América Latina y el Caribe* [en línea]. S.I.: Inter-American Development Bank. [Consulta: 6 diciembre 2022]. Disponible en: <https://publications.iadb.org/en/node/28356>

Un año de pandemia, ¿**hay luz al final del túnel**?

Un año de pandemia, ¿hay luz al final del túnel? (27 abril 2021). *EAPN España* [en línea]. [Consulta: 6 diciembre 2022]. Disponible en: <https://www.eapn.es/actualidad/1353/un-ano-de-pandemia-hay-luz-al-final-del-tunel>

Taula annex 13 LA PANDÈMIA ÉS UN TÚNEL

ELS CONTAGIS SÓN D'UNA GRÀFICA

Japón es un ejemplo de una “**curva plana**”: el número de casos pasó de uno a más de 480 entre el 16 de enero y el 9 de marzo. En promedio, esto es casi nueve casos por día.

“¿Qué es «aplanar la curva» del coronavirus y por qué es tan importante para «retrasar y contener» su propagación?”. (12 març 2020). *BBC News Mundo* [en línea]. [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-51835806>

Salut creu que **el pic** de contagis de covid no arribarà fins a mitjans de juliol.

“Salut creu que el pic de contagis de covid no arribarà fins a mitjans de juliol”. (28 juny 2022). *CCMA* [en línea]. [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.ccma.cat/324/en-directe-salut-informa-de-laugment-de-casos-de-covid/noticia/3172489/>

Taula annex 14 ELS CONTAGIS SÓN UNA GRÀFICA

EL CORONAVIRUS ÉS UNA TAPADORA

¿El nuevo coronavirus es **una tapadera** para esconder los peligros del 5G? euronews responde.

Cereceda, R., Kennedy, R., (06 abril 2020). ¿El nuevo coronavirus es una tapadera para el 5G? euronews responde. *euronews* [en línea]. [Consulta: 31 octubre 2022]. Disponible a: <https://es.euronews.com/2020/04/06/el-nuevo-coronavirus-es-una-tapadera-para-esconder-los-peligros-del-5g-euronews-responde>

<p>La pandemia del COVID-19, una tapadera para algunos.</p>
<p>Modolell, C., (28 setembre 2020). “La pandemia del COVID-19, una tapadera para algunos”. <i>Vanguardia de Sevilla</i> [en línea]. [Consulta: 5 diciembre 2022]. Disponible en: http://www.vanguardiaesevilla.com/texto-diario/mostrar/2101556/pandemia-covid-19-tapadera-algunos</p>
<p>“La pandemia no debe tapar la realidad de una mala gestión del gobierno.”</p>
<p>R. A. (22 maig 2022) “«La pandemia no debe tapar la realidad de una mala gestión del gobierno»”. <i>El Comercio</i> [en línea]. [Consulta: 5 diciembre 2022]. Disponible en: https://www.elcomercio.es/aviles/pandemia-debe-tapar-20220522003019-ntvo.html</p>

Taula annex 15 EL CORONAVIRUS ÉS UNA TAPADORA

<p>EL NOSTRE COS ÉS UNA EINA CONTRA EL CORONAVIRUS</p>
<p>Ara més que mai les teves mans estan salvant vides.</p>
<p>“Ara més que mai les teves mans estan salvant vides”. (5 maig 2020). <i>ConSORCI Hospitalari de Vic</i> [en línia]. [Consulta: 31 octubre 2022]. Disponible a: https://www.chv.cat/consorci/comunicacio/noticies/769/ara-mes-que-mai-les-teves-mans-estan-salvant-vides, https://www.chv.cat/consorci/comunicacio/noticies/769/ara-mes-que-mai-les-teves-mans-estan-salvant-vides</p>
<p>IT’S IN OUR HANDS. <i>Stopping the Spread of COVID-19 in 44 Countries and Counting</i>.</p>
<p>“It’s In Our Hands”. <i>Alight</i>. [en línia], [sense data]. [Consulta: 31 octubre 2022]. Disponible a: https://wearealight.org/responding-to-covid-19/</p>
<p>COVID-19 : “entre nos mains”, si les restrictions sur les coronavirus reviendront ou non au cours de l’hiver, déclare le coprésident du parti conservateur <i>Nouvelles du Royaume-Uni</i>.</p>
<p>“COVID-19 : « entre nos mains », si les restrictions sur les coronavirus reviendront ou non au cours de l’hiver, déclare le coprésident du parti conservateur”. (15 novembre 2021). <i>ThePressFree</i> [en línia]. [Consulta: 31 octubre 2022]. Disponible a: https://thepressfree.com/covid-19-entre-nos-mains-si-les-restrictions-sur-les-coronavirus-reviendront-ou-non-au-cours-de-lhiver-declare-le-copresident-du-parti-conservateur-nouvelles-du-ro/</p>

Coronavirus y fómites: la prevención está en nuestras manos.

“Coronavirus y fómites: la prevención está en nuestras manos”. (27 març 2020). *Dependencia.Info* [en línia]. [Consulta: 31 octubre 2022]. Disponible a: <https://dependencia.info/noticia/3409/salud/coronavirus-y-fomites:-la-prevencion-esta-en-nuestras-manos-por-damaso-crespo.html>

Taula annex 16 EL NOSTRE COS ÉS UNA EINA CONTRA EL CORONAVIRUS

LES PERSONES SÓN UN RAMAT

Las cinco razones por las que es casi imposible alcanzar la inmunidad de rebaño.

Navarro-alonso, J.A. (24 març 2021). “Las cinco razones por las que es casi imposible alcanzar la inmunidad de rebaño”. *Asociación Española de Vacunología*. [en línia]. [Consulta: 5 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.vacunas.org/las-cinco-razones-por-las-que-es-casi-imposible-alcanzar-la-inmunidad-de-rebano/?print=print>

Cada infecció difereix en contagiositat i, per tant, té un percentatge diferent de la població que ha de ser immune per aconseguir la immunitat de ramat.

Mcguinness, K., (28 octubre 2021). Immunitat de ramat a la COVID-19: és possible? - Suport a pacients i cuidadors amb aspergilosi proporcionat pel Centre Nacional d'Aspergilosi de l'NHS, Regne Unit. [en línia]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: <https://aspergillosis.org/ca/la-immunitat-de-ramat-%C3%A9s-possible/>

Herd immunity and COVID-19: What you need to know. Understand what's known about herd immunity and what it means for COVID-19.

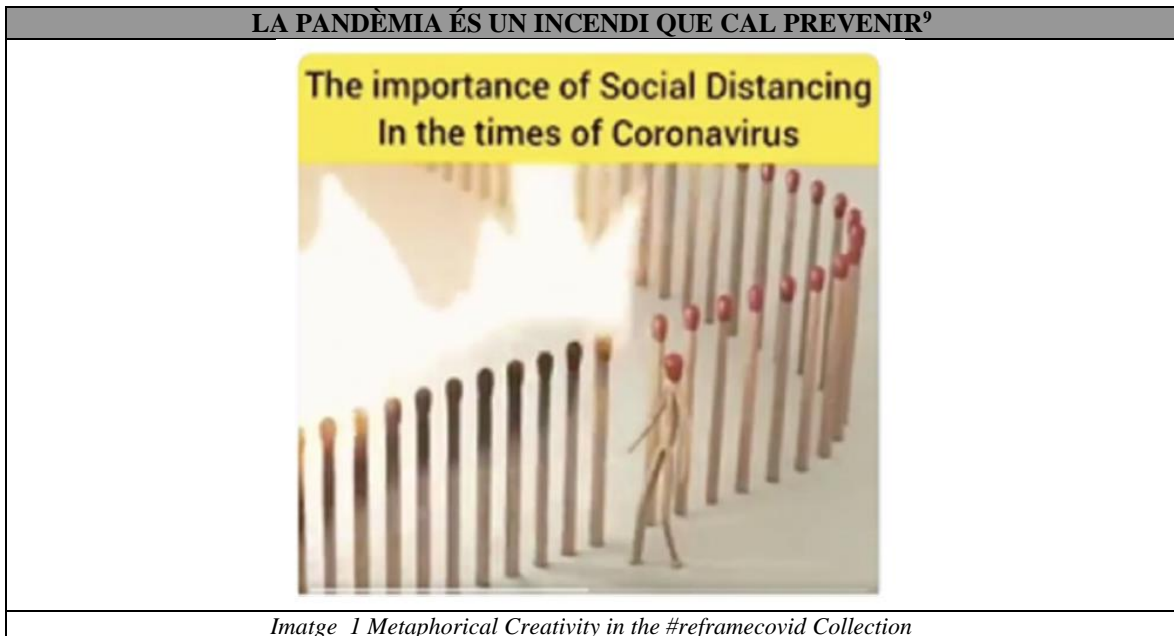
“Herd immunity and COVID-19: What you need to know”. (27 setembre 2022). *Mayo Clinic* [en línia]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/coronavirus/in-depth/herd-immunity-and-coronavirus/art-20486808>

Quan la resta del món aconseguia l'esperada immunització de ramat amb vacunes i modulant les restriccions, la Xina va decidir insistir en la política de covid zero.

Vicente, S. “Covid zero i control social”. (02 desembre 2022). *La Vanguardia* [en línia], 2022. [Consulta: 5 diciembre 2022]. Disponible en: <https://www.lavanguardia.com/encatala/20221202/8630880/covid-zero-i-control-social.html>

Taula annex 17 LES PERSONES SÓN UN RAMAT

ANNEX II: MC EN IMATGES GRÀFIQUES

⁹ Pérez-Sobrino, P., Semino, E., Ibarretxe-Antuñano, I., Koller, V. y Olza, I., (2022). “Acting like a Hedgehog in Times of Pandemic: Metaphorical Creativity in the #reframecovid Collection”. *Metaphor and Symbol* [en línia], vol. 37, no. 2, pp. 127-139. [Consulta: 31 octubre 2022]. DOI 10.1080/10926488.2021.1949599. Disponible a: <https://doi.org/10.1080/10926488.2021.1949599>.

¹⁰ Boto-Hervás, A., (11 juliol 2022). “El COVID-19 se va de Sanfermines, en la viñeta gráfica de Alfredo Boto”. [en línia]. [Consulta: 12 novembre 2022]. Disponible a: https://www.antena3.com/noticias/sociedad/covid19-sanfermines-vineta-grafica-alfredo-boto_2022071162cbe80d1c42850001e80e31.html

LA PANDÈMIA ÉS EL MAR PLE DE VIRUS¹¹

Imatge 3 La nueva ola de la COVID-19: Surfearla o morir en el intento

LA PANDÈMIA ÉS UNA CORBA QUE ES POT FRENAR¹²

Frena la curva
Juntxs somos más fuertes

Imatge 4 Humor gráfico en tiempos de coronavirus

LA PANDÈMIA ÉS EL MAR ON ES POT NAVEGAR¹³

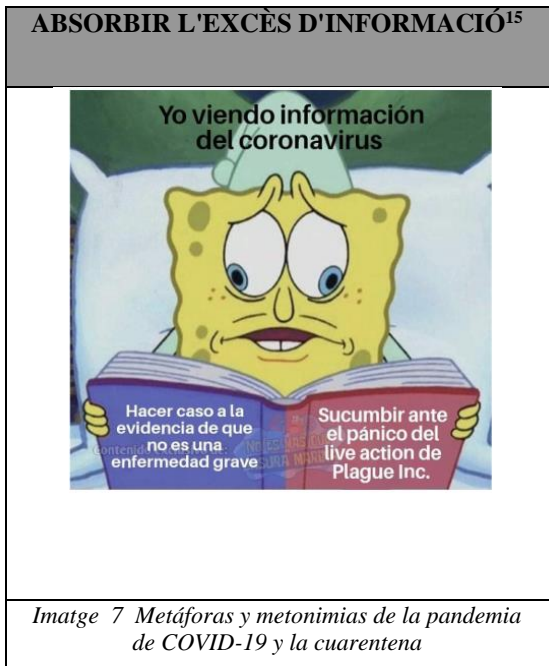

Imatge 5 Metaphorical Creativity in the #reframecovid Collection

¹¹ Rodríguez, J. (21 gener 2021). “La nueva ola de la COVID-19: Surfearla o morir en el intento”. *Conexión ESAN*. [en línea]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.esan.edu.pe/conexion-esan/la-nueva-ola-de-la-covid-19-surfearla-o-morir-en-el-intento>

¹² Almendo, A., (20 abril 2020). Las mejores infografías sobre el coronavirus, analizadas por especialistas. *lamarea.com* [en línea]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: <https://www.lamarea.com/2020/04/20/como-retratar-una-pandemia-infografias-coronavirus/>

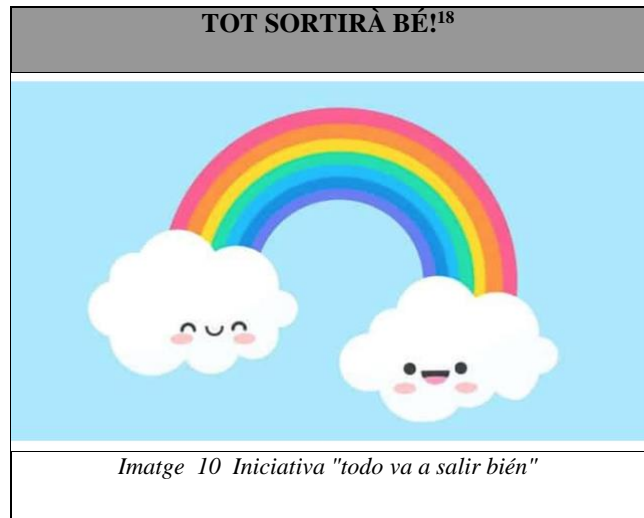
¹³ Pérez-Sobrino, P., Semino, E., Ibarretxe-Antuñano, I., Koller, V. y Olza, I., 2022. “Acting like a Hedgehog in Times of Pandemic: Metaphorical Creativity in the #reframecovid Collection”. *Metaphor and Symbol* [en línea], vol. 37, no. 2, pp. 127-139. [Consulta: 31 octubre 2022]. DOI 10.1080/10926488.2021.1949599. Disponible a: <https://doi.org/10.1080/10926488.2021.1949599>.

¹⁴ Filardo-Llamas, L., 2020. “De tsunamis, ones, quixots i KO-vid”. *Revista Mètode* [en línia]. [Consulta: 20 novembre 2022]. Disponible a: <https://metode.cat/revistes-metode/document/de-tsunamis-ones-quixots-i-ko-vid.html>

¹⁵ Gonzalez, D.S., 2021. “Metáforas y metonimias de la pandemia de COVID-19 y la cuarentena Metaphors and metonymies on COVID-19 pandemic and quarantine”. *Semas*. [en línia], Vol. 2, no. 3. pp. 89-112. Disponible a: https://ri.conicet.gov.ar/bitstream/handle/11336/135201/CONICET_Digital_Nro.da16f894-226b-4668-9c90-c9a57430f50a_A.pdf?sequence=2&isAllowed=y

¹⁶ POLICÍA MUNICIPAL DE ALCORCÓN [@POLICIAALCORCON], 2020. “Es momento de remar juntos en una sola dirección 🇺🇦 #COVID—19 acabaremos contigo 🇺🇦 #AlcorcónNoSeRinde <https://t.co/DpJRoyiy1P>”. *Twitter* [en línea]. [Consulta: 22 noviembre 2022]. Disponible en: <https://twitter.com/policialcorcon/status/1252312772693630977>.

¹⁷ Pachi, Igoras. (6 abril 2020). “Los ángeles de la guarda del coronavirus”. *Pérez No Es Ratón* [en línia]. [Consulta: 21 novembre 2022]. Disponible a: <https://pereznoesraton.com/vineta/el-coronavirus-te-da-alas/>

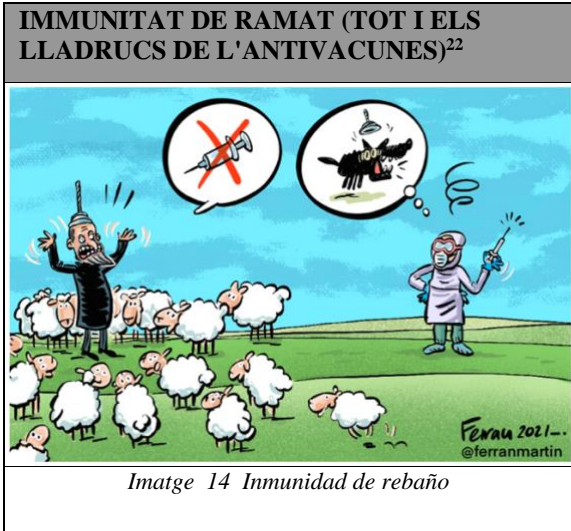
¹⁸ Malde, M., (25 març 2020). “Iniciativa “Todo va a salir bien”. Arcoíris de esperanza”. *Fusión Asturias*. [en línia]. [Consulta: 21 novembre 2022]. Disponible a: <https://fusionasturias.com/otras-secciones/solidaridad-astur/iniciativa-todo-va-a-salir-bien-arcoiris-de-esperanza.htm>

¹⁹ Vargas, I., (19 març 2020). “Humor gráfico en tiempos de coronavirus”. *Granada Hoy* [en línia]. [Consulta: 21 novembre 2022]. Disponible a: https://www.gradahoy.com/ocio/Humor-grafico-tiempos-coronavirus_0_1447355939.html

²⁰ Hohn, M. (12 març 2020) "World vs corona". *TOONPOOL*. [en línia], [sense data]. [Consulta: 21 novembre 2022]. Disponible a: https://es.toonpool.com/cartoons/World%20vs%20corona_354311

²¹ Meng, C., (16 març 2020). "Fully prepared for coronavirus". *China Services*. [en línia]. [Consulta: 21 novembre 2022]. Disponible a: <https://govt.chinadaily.com.cn/s/202003/16/WS5e6f82a4498ea01b9aea1a5c/fully-prepared-for-coronavirus.html>

²² Martín, F., (13 maig 2021). Inmunidad de rebaño. *Revista Mètode* [en línia]. [Consulta: 22 novembre 2022]. Disponible a: <https://metode.es/vinetas/la-pipeta-es/inmunidad-de-rebano.html>

²³ POLITICAL CARTOON [@CARTOON4SALE], 2021. “Brian Adcock: Have we got covid on the run? No thanks to bumbling narcissist #BorisJohnson or people refusing to wear masks. #NHS #COVID19 #vaccines #antivax #coronavirus #COVID19 – political cartoon gallery in London <http://original-political-cartoon.com> <https://t.co/EhMYzz1V58>”. *Twitter* [en línia]. [Consulta: 21 novembre 2022]. Disponible a: <https://twitter.com/cartoon4sale/status/1351255812937801728>

²⁴ “El año de la infodemia”. (29 desembre 2020). *Salud con lupa* [en línia]. [Consulta: 10 desembre 2022]. Disponible en: <https://saludconlupa.com/comprueba/2020-el-ano-de-la-infodemia/>

²⁵ León, D.C., (14 novembre 2020). Humor gràfic en temps de coronavirus. *Tebeos con clase* [en línia]. [Consulta: 21 novembre 2022]. Disponible a: <https://www3.gobiernodecanarias.org/medusa/proyecto/38700050-0001/2020/11/14/humor-grafico-en-tiempos-de-coronavirus/>